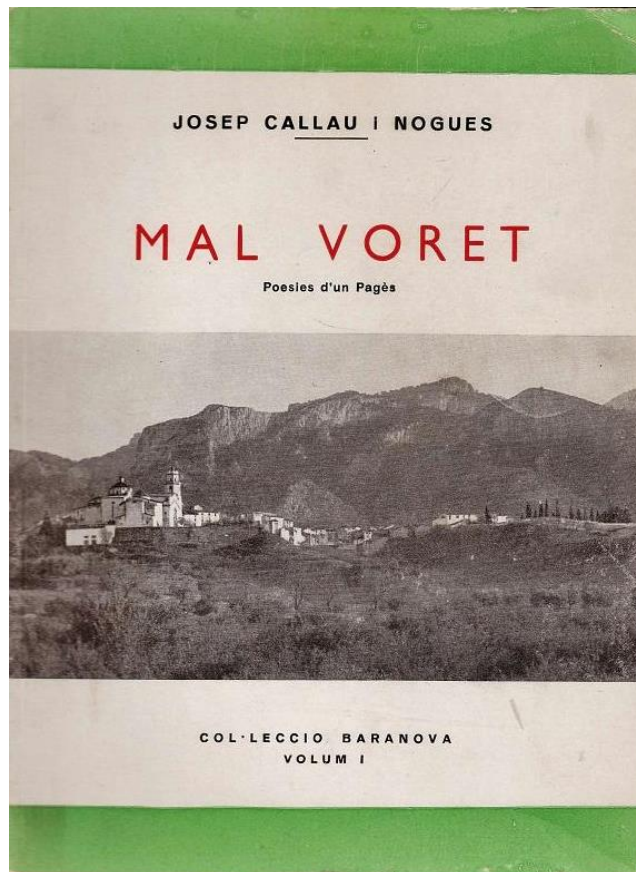

Estudi del poema

“L'aiguat”

Josep Callau i Nogues

Roc Aragonès Torné

2n de BATXILLERAT

CURS: 2016-2017

ÍNDEX

1	INTRODUCCIÓ.....	3
2	BIOGRAFIA DE L'AUTOR.....	4
	2.1 Infància	4
	2.2 Adolescència i joventut	5
	2.3 Edat adulta	7
	2.4 Vellea	10
3.	ANÀLISI DEL POEMA L'AIGUAT	11
	3.1. Localització	12
	3.2 Tema i argument	13
	3.3 Estructura externa	15
	3.4 Estructura interna	16
	3.4.1 Plantejament	17
	3.4.2 Cos	19
	3.4.3 Desenllaç	28
4	L'AIGUAT COM A FENOMEN CLIMATOLÒGIC	30
5	CONCLUSIÓ	31
6	BIBLIOGRAFIA.....	32
7	AGRAIMENTS	33

1 INTRODUCCIÓ

Aquest treball de recerca tracta sobre un poema titulat "L'aiguat", el qual forma part de l'obra *Malvoret* del desconegut poeta tivissà Josep Callau i Nogues. Qui segueixi llegint podrà descobrir, primerament, la vida d'un autor que ha passat gairebé desapercebut durant anys, tot i la seva innegable qualitat literària. A més, cal esmentar que s'ha disposat d'informació de primera mà, ja que s'ha contactat amb la família de l'escriptor.

Així doncs, es pot asseverar que hi ha unes bases ben sòlides per emprendre aquest treball, que intenta ser, si més no, curiós i útil per a tothom que senti certa pruija per la literatura. Hi ha molts autors que per diversos motius no han estat reconeguts en el món de les lletres; hi ha una gran quantitat d'escriptors que són o han estat menyspreats per la cruel arbitrietat de la crítica literària o, simplement, perquè gairebé cap persona s'ha fixat en ells.

Consegüentment, en aquest treball s'ha intentat realçar la figura d'aquest poeta i fer conèixer la seva inadvertida obra literària; per tant, el document es divideix en dos blocs principals: primerament, trobem la interessant biografia de l'autor, que ens exposa una vida plena de dificultats tant econòmiques com físiques; i, en segon lloc, hem analitzat "L'aiguat", un dels poemes més importants d'aquest escriptor. Aquesta composició ressalta per la seva inspiració perquè la musa de Callau i Nogués va ser un esdeveniment climàtic excepcional i bestial, el qual va deixar devastat el poble de Tivissa i el seu entorn. A més, destaca l'aportació literària de l'autor, que descriu aquest afer amb un estil molt fantasiós, influenciat pels clàssics grecs i romans i, sens dubte, per la religió cristiana.

Amb tot, és un poema que barreja amb elegància un esdeveniment climàtic real, per això mateix esdevé útil per ser un clar testimoni del succés, i, des del punt de vista literari, és atractiu per la seva qualitat, ja que, com veurem més endavant, s'utilitza un llenguatge molt variat i poètic, però entenedor alhora, i es discerneixen moltes figures retòriques de gran valor.

2 BIOGRAFIA DE L'AUTOR

2.1 Infància

Neix a Tivissa el 13 de juliol de 1901, el seu pare era un pagès analfabet, així, doncs, va ser la seua mare qui li va ensenyar a llegir i a escriure. Segons el doctor Barraquer¹ ja vingué al món amb una malaltia congènita a la vista, que, durant la seva vida, el menaria cap a una ceguesa total. A més, d'infant destacava pel seu bon comportament i la seva excel·lent fixació en els estudis, ja que era un dels primers deixebles de classe.

En conseqüència, el senyor mestre, que es deia Domingo Abelló, l'anomenava "Callauito", demostrant la seva afecció pel nen. Aquests versos, que han estat extrets del poema autobiogràfic "Pep de Cinto", parlen de la seva incipient lucidesa intel·lectual:

Als quatre anys perquè sabia
com altres als deu, de llegir
ja em van admetre a l'escola
sens calguer que en tingués sis.²

Als tretze anys va haver de començar a treballar de pagès, encara que ell desitjava ser impressor o mestre. Malgrat això, com Marcel Proust, Antonio

¹ Era el seu metge

² J Callau i Nogués "Pep de Cinto".

Machado i molts altres escriptors i poetes, la infància va ésser per a ell una etapa feliç, la qual després seria recordada amb certa nostàlgia. Aquesta melangia es distingeix en aquests versos que escrigué l'any 1927 amb 26 anys:

El meu cor no s'aconsola
d'haver deixat d'ésser noi.

2.2 Adolescència i joventut

Als 15 anys tingué una novia anomenada Virgen, però aquesta es va morir; un lamentable succés que, òbviament, el va afectar profundament. Als 18 anys començà a compondre els primers versos (1919) en paratges com la Mola o la Pregonella³. Més tard, debutà com a músic a la banda de Burata⁴ i, després, dirigí una de les dues bandes de música existents a Tivissa. També es pot esmentar que va festejar amb una altra noia, de la qual no se sap el nom. Tanmateix, la família de la noia no va acceptar Callau i Nogués a causa de la seva discapacitat; entenem que va deure ser força frustrant per al poeta, un fort batzac contra la seva persona. D'altra banda, l'any 1924 es localitza el seu primer recull d'escrits i poesies titulat *Flors tivissanes* (Poesies).

Per tant, sempre tingué una gran passió tant per l'art com per la poesia, per la música o pel teatre, ja que també al 1925 feu teatre amb la colla del Patronat⁵. En aquest grup teatral realitzaven obres per ajudar la gent més necessitada, o sigui, recaptaven diners per als pobres. Per tant, podem afirmar que Callau i Nogués va ser una persona generosa que no li feia res dirigir un teatre sens ànim de lucre.

D'altra banda, cal recordar que la seva ceguesa evidentment li condicionava tota la vida perquè, per exemple, no podia anar de festa com els altres joves i, alguna vegada, cometia algun nimi error en les representacions. Totes aquests

³ Paratges tivissans.

⁴ Banda musical del poble de Tivissa en aquell temps.

⁵ Nom col·loquial de la institució de dretes tivissana anomenada Societat Agrícola. En contraposició, existia la Societat Obrera de Tivissa que era la institució d'esquerres.

impediments, com és lògic, li produïen força tristesa perquè es veia, ja de ben jove, molt condicionat per la deplorable malaltia.

L'any següent formà part, juntament amb altres tivissans com, per exemple, Maria *l'Agneta*⁶, de la companyia de teatre d'aficionats "Colla Germanor" (1926). També s'ha d'esmentar la bona relació d'amistat que tenia amb el senyor Lluís Brull i Cedó, al qual portava els escrits amb l'objectiu que aquest compartís la seva valorada opinió, atès que era un home intel·ligent i culte. L'altra gent del poble també l'ajudava en les feines del camp com, per exemple, el senyor Falcó. De fet, era una persona que sabia escoltar i, per aquest motiu, molta gent, tant a Tivissa com a Reus, anava a casa del poeta per explicar-li els seus problemes, les seves inquietuds i, en definitiva, la seva vida.

Al 1927 a la revista quinzenal *Tivissa* publicà per primera vegada. Així, doncs, s'estrenà amb un sonet titulat "Dolça Quietud" (1927) i, més tard, continuarà publicant en gairebé tots els números. L'any 1928 sortiren a la llum més poesies sota el títol de *Regalims*.

⁶ Coneguda de Josep Callau i Nogués, la qual ha estat entrevistada en aquest treball en l'annex.

2.3 Edat adulta

Al 1931 publicà a la revista "La Riuada" de Móra d'Ebre d'on surt un escrit titulat *Entre terrosos*. El 1934 composà l'obra dramàtica, constituïda per tres actes, titulada *Victor Floria*. En conseqüència, podem assegurar que aquesta va ser la seva primera composició en prosa publicada. Cal comentar també que Callau i Nogués era de religió cristiana, però no era practicant perquè l'església li havia fet alguna mala passada.

L'any 1935 va conèixer una dona anomenada Leoncia, que servia a casa la Pubilla⁷ on vivia una gent provinent de Zaragoza que estiuejava a Tivissa, amb la qual es va prometre l'any 1936 i es van casar l'any 1939 després de la guerra civil. En relació amb això últim, un any que sempre s'ha de destacar en qualsevol biografia catalana i espanyola és el final de la guerra civil de l'any 1939, un moment de canvi que menaria a tothom cap a una dictadura imposada mitjançant el funest poder de les armes i envers una postguerra terrible.

La parella, que es va casar a l'avançada edat de quaranta anys, va tindre dues filles anomenades Antonieta Callau Guillomia, que va néixer l'11 de febrer de 1941, i Rosa Maria Callau Guillomia, que va néixer el 21 d'octubre de 1944. Cal destacar que, com se solia fer a l'època, la família portava una vida discreta: quasi ningú volia cridar l'atenció en aquells temps. No tenien gaires problemes de parella, puix que els dos eren madurs, grans i de tarannà tranquil.

Així doncs, la pobresa, el temor, els constants ulls observadors del règim, els conflictes entre veïns o el rancor van provocar una època desoladora; tots aquests mots podrien ajudar a definir un període realment fosc de la nostra història. Aquestes circumstàncies van fer que Josep Callau i Nogués, el qual segons escrits anteriors a la Guerra Civil Espanyola com "L'ocell engabiat" (1929) era probablement d'ideologia republicana catalanista⁸, el 1970, al llibre que

⁷ Casa adinerada de Tivissa en aquella època.

⁸ Informació aportada per la família.

s'està comentant, escrivís clares adulacions al règim franquista, potser per poder passar la mordaç censura o potser perquè, amb el pas dels anys, havia canviat veritablement d'opinió. A continuació es mostraran els escrits anomenats anteriorment.

*La O.N.C.E Organització Nacional de Cecs d'Espanya, una de les moltes obres bones del Generalíssim Franco.*⁹

A gran velocitat, impetuosa,
és ben cert que la força fa la unió¹⁰

El primer exemple no necessita explicació i pel que fa al segon, sens dubte, són uns versos que ens poden fer cavil·lar que Josep Callau i Nogués feia referència, subtilment, a la unitat d'Espanya. Tanmateix, s'ha de ressaltar que aquest darrer comentari tant sols és una mera observació, gens taxativa, que potser que no sigui correcta.

Canta el trist ocell
dintre de la gàbia
canta el seu enyor
de llarga volada,
l'enyor de jugar
com abans jugava,
l'enyor de fer el niu
dalt de la muntanya.¹¹

Un cop llegit aquest fragment del poema, que es publicà en un diari amb tendència catalanista de Vilanova als anys vuitanta, es poden fer, almenys, dues

⁹ J Callau i Nogués (1973), *Mal Voret*. Reus, Col·lecció Baranova, volum I. Davantal.

¹⁰ Ibidem, pàg. 55, vv 1,2.

¹¹ J Callau i Nogués (1929), *L'ocell engabiat*, Reus

interpretacions: la primera seria que, com s'ha deixat entreveure anteriorment, Josep Callau i Nogués tracta al·legòricament sobre la situació política de Catalunya amb Espanya, o sigui, sobre la submissió del poble català dins d'un estat que no l'accepta culturalment ni socialment, que no el deixa decidir i que no el vol entendre com a nació; en canvi, també es podria comprendre, des d'un punt de vista més íntim, més decantat cap a les circumstàncies personals de l'autor, l'escrit com l'expressió artística del trauma que portava dins Callau i Nogués com a conseqüència de ser orb. Per tant, el poema pot tractar temàticament sobre la nostàlgia de poder veure bé i, consegüentment, de ser capaç de realitzar una vida plena i activa. A més, es detecta la impotència que creen les malalties degeneratives que poden ser enteses com una gàbia metafòricament.

Més tard, ressalten dos entregues sota el nom de *Calaix de Sastre*, la primera, entre els anys 1941 i el 1946, és una recopilació de poemes i la segona, que es situa entre els anys 1947 i 1953, és un conjunt de poemes i escrits. Cal ressaltar la seva única novel·la inèdita titulada *Dotze mesos de vida rural*, que, com es pot deduir gràcies al títol, toca el tema de la vida als pobles petits i rústics.

A més, llegia molt, sobretot autors com Mossèn Cinto i Folch i Torres, d'entre els quals caldria destacar l'enorme influència que va tenir el primer sobre Callau i Nogués. També es pot comentar que l'escriptor tenia un estricte horari d'escriptura, normalment quan arribava de treballar a la tarda cada dia pujava a la seva habitació i es ficava fins a l'hora de sopar a fer anar la ploma. A més, els diumenges i els dies que estava més lliure composava una estona. D'altra banda, es pot destacar que una afició que tenia aquest poeta era escoltar el futbol i, concretament el Barça, per la ràdio.

El 1954 arriba un punt d'inflexió molt substancial en la vida de l'autor, ja que la família decideix, esperonats per la necessitat econòmica, traslladar-se a Reus perquè Josep Callau i Nogués obtingué el carnet d'afiliat a l'ONCE com a venedor de cupons en aquesta ciutat. Va ser un canvi dràstic de vida i forçat,

atès que, com és visible en tots els seus poemes, el poeta estimava la seva terra i, per tant, no desitjava allunyar-se d'ella ni, òbviament, de la gent del seu poble.

Malgrat això, no va rebre cap tipus d'ajuda econòmica per part del poble ni cap oferta de treball adequat a les seves condicions; semblà que la gent s'hagués oblidat de l'altruisme de Callau i Nogués, abandonant-lo quan més necessitava la seua ajuda. Doncs, com ja s'ha esmentat, va arribar un moment en el qual ja no hi veia bé i, consegüentment, no era capaç de conrear correctament la terra. Endemés, aquest any el poeta va escriure els "Goigs" dedicats a la patrona de l'Arxiconfraria de Maria Auxiliadora.

A més, entre els anys 1950 i 1960 va publicar *Figures retrospectives*, que és un recull de poemes relacionats amb els vells oficis. Després començà l'any 1954 a escriure i al 1962 va continuar una fantasia versificada titulada *Els gegants de Tivissa*. Al cap d'uns anys va sortir a la llum una biografia anomenada *Pinzellades*, on ens va descriure la seva vida mitjançant poemes i escrits (1963-1964).

2.4 Vellesa

La seva vellesa es va veure marcada per una ceguesa que, amb el pas dels anys, s'havia accentuat i la inexorable dependència que aquesta condició comporta. Nogensmenys, era un home pacient i bondadós, que no ocasionava massa aldarulls a casa seva tot i la seva discapacitat i la seva edat. El 1965, quan tenia 64 anys, va escriure una altra recopilació de versos titulada *Clarors de posta*. Al 1973, quan ell tenia ja l'edat de 72 anys, va publicar el seu llibre de poemes més excels i famós conegut amb el nom de *Mal voret*, el qual s'està comentant en aquest treball.

Durant la seva vellesa i finals de l'edat adulta, com a causa de la seva ceguesa, havia d'escriure utilitzant uns papers especials quadriculats que l'ajudaven a formar les línies correctament. També es pot ressaltar, com a curiositat, que li va agafar una dèria d'escriure en qualsevol tros de paper; de fet, un amic carnisser li enviava el paper d'embolicar la carn perquè el poeta pogués escriure-hi. En aquests versos del poema titulat "Comiat" descriu, de manera molt sintetitzada, els seus assoliments literaris i comenta la visió que posseïa de la seva existència:

En quatre pinzellades, de ma vida,
us he contat el més interessant:
ha estat feixuga i llarga junyida...
ço que hi ha per llaurar no ho serà tant!

Em llegireu, o no? Si flor marcida
mon record, lentament, se us va tornant,
no perdreu gaire temps en la llegida
i els meus escrits ben poc que us serviran.

D'aquest escrit caldria subratllar el to humil i modest que sempre ha fet servir Josep Callau i Nogués, utilitzant enginyosament, sent-ne conscient o no, la tècnica retòrica de la "captatio benevolentiae", que ja deia Ciceró que és de vital importància per mantindre l'atenció dels lectors i oients.

Va morir l'any 1976 a l'edat, doncs, de 75 anys en la ciutat de l'Hospitalet de Llobregat, on és enterrat.

3. ANÀLISI DEL POEMA L'AIGUAT

3.1. Localització

El poema que està sent analitzat es titula "L'aiguat" i forma part de l'obra del poeta tivissà Josep Callau i Nogués anomenada *Mal voret* (1973). A més, aquest poema èpic es troba dins de la "col·lecció Baranova" i va ser escrita a Reus.

Aquest apartat no serà massa extens perquè molta informació ja ha estat explicada anteriorment en la secció de **Biografia de l'autor**. Malgrat això, un punt d'inflexió que s'hauria de valorar és que aquest poema no va sol en l'obra de *Mal voret*, sinó que l'acompanyen altres composicions de gran qualitat literària com, per exemple: "El pagès", que tracta sobre la marginació social i la, a voltes, humiliació a la qual han estat sotmesos els pagesos durant força temps per tot aquell que se sentia superior realitzant un altre treball; també es troba altres poemes com "Blat i eres", "La cançó de les ametlles", "Les Vermadores", "Les oliveres" que narren la feina del pagès amb un vocabulari adient, una mètrica regular i admirable i amb la inevitable condicionant del territori, ja que, per exemple, apareixen diversos indrets de Tivissa i utilitza la nomenclatura "auliva", que és tal i com es pronuncia el mot oliva en aquest territori.

A més, es pot ressaltar un altre poema que no tracta sobre el món de la pagesia, ja que es podria sintetitzar com un elogi de la muntanya de Tivissa on es presenta una gran injustícia provocada pel feudalisme, segons el poeta, i s'explica l'evolució de la muntanya, la qual passa per diferents estadis tant negatius com positius. Endemés, l'escriptor permet entreveure la seva opinió sobre aquests canvis i exposa, mitjançant diversos afalacs, un immens amor envers la Serra Tivissana.

3.2 Tema i argument

Temàticament, el poema tracta sobre un fet històric memorable: el poderós aiguat que va succeir l'any 1971 a Tivissa. Malgrat això, no es narra el fenomen climàtic científicament, sinó que s'explica aquell fet extraordinari mitjançant un estil poètic i una increïble imaginació relacionada amb la mitologia i la religió; en conseqüència, es tracta d'un poema èpic. D'altra banda, són innegables les semblances que té aquest escrit amb les obres *Atlàntida* i *Canigó* de Jacint Verdaguer. Així, doncs, Josep Callau narra com la deïtat Neptú enfellonit pel inacceptable capteniment de les sirenes, les quals exigeixen al déu, mitjançant un agosarat xantatge i blasmant-lo, que les deixi cantar i ballar lliurement, però, alhora, immoralment i indecentment, fustiga la Serra de Tivissa i la de Cardó.

Aquests indrets només han estat un impacte col·lateral de la còlera de Neptú, el qual ha planejat fer ploure copiosament i ràpidament en tota aquesta zona per alimentar el riu Ebre de sobte, amb pedres, fang i abundosa aigua, i, consegüentment, ferir i desembullar les sirenes rebels, furtant-los tota bellesa.

Elles no es poden moure perquè tenen un exèrcit de tritons envoltant-les just a la desembocadura del riu Ebre. D'aquesta manera, les desgraciades només poden esperar l'enorme embat del riu. Després de ser greument colpides per la fúria del riu crescut, la deïtat Venus s'apiada de les pobres sirenes i convenç Neptú perquè les perdoni i les deixi ballar lliurement. Acte seguit, les dones-peix van cap a la desembocadura del barranc de l'Ullal, ja que aquest posseeix una aigua curativa que les rentarà tot guarint-les al mateix temps.

Finalment, tots acaben feliços, les sirenes, Venus i Neptú, exceptuant els tivissans que són els que han rebut la destrossa més magna, sense fer res per merèixer-la, deixant-los un territori massacrada, que trigarà bastant temps a recompondre's.

Aquesta seria la trama primordial, la qual se separaria en tres parts principals, el plantejament (pàg. 45- 54), on es presenta el conflicte ja contat entre les sirenes i el déu Neptú.

Després trobem el nus (pàg 54- 86) que narra, sobretot, les monstruoses destrosses que pateixen les muntanyes de Tivissa, tot personificant-les i atorgant-los una personificació sagaç i una fantasia molt imaginativa. De fet, en aquesta part del poema es realitza un recorregut pel terme d'aquest poble mentre s'expliquen històries secundàries; se n'hauria de destacar una petita pugna entre sants, Sant Blai i Sant Onofre, el primer aclamat i l'altre ignorat sempiternament. A més, també ressalta la conversació entre un jo plural, que podria representar el conjunt del poble de Tivissa, i el mateix Sant Blai.

Tanmateix, la història secundària que és més substantiva, sens dubte, és la de Miss Amaroï, atès que té una extensió ampla i una trama força interessant. Aquesta, però, serà analitzada a l'apartat d'històries secundàries com les altres amb més profunditat. A més, s'ha d'esmentar també, com s'ha deixat entreveure anteriorment, que la major part del poema està descrivint tal i com l'aiguat va castigar el poble de Tivissa i el seu entorn abrupte. Tanmateix, voldríem recordar que l'argument serà descrit més concretament en l'apartat d'estructura interna.

Al final del nus (pàg. 83-86) s'acaba de narrar la trama que s'havia tractat, sobretot, al plantejament, exposant el devastador impacte que tenen les esperitades aigües del riu sobre les sirenes i explicant com, després, es guareixen al barranc de l'Ullal.

I finalment la tercera secció (pàg 86-92) engloba el desenllaç que és feliç, com ja s'ha comentat, per a tothom menys per als tivissans i per als pobles veïns, que han patit la terrible ira de Neptú.

3.3 Estructura externa

Si es fa atenció en l'estructura externa es pot discernir una mètrica isosil·làbica que va variant durant tota la composició i, com passa en molts poemes, aquesta fluctuació té certa analogia amb el contingut de l'escrit. Primerament, en el plantejament que va des de la pàgina 45 fins a la 54, es troben quartets decasíl·labs èpics amb cesura (6+4) i rima encadenada (ABAB), encara que la cesura pateix una petita variació. Acte seguit, de la pàgina 54 fins la meitat de la 55 es distingeix una estructuració distinta perquè segueixen sent versos decasíl·labs èpics, però amb rima (ABAAB), un tipus de quintets. No obstant, destaca una estrofa en la pàgina 55 de set versos, totes les altres en tenen cinc.

Després, des de la segona meitat de la pàgina 55 fins a la 66 es torna a trobar la mateixa estructuració d'abans, o sigui, quartets decasíl·labs èpics d'entre els quals alguns són clàssics, és a dir, tenen cesura (4+6). Malgrat això, en l'última part de la pàgina 66 i començament de la 67 es distingeix una estrofa de vint versos heptasíl·labs inacabada. A més, cal subratllar que aquest tipus d'estrofa és la més utilitzada en composicions populars com els goigs, els romanços o en les danses.

Seguidament, es discerneixen tres quartets de versos heptasíl·labs, que ajuden a tranquil·litzar el ritme del poema. Acte seguit, en la pàgina 68, es detecten diversos tipus d'estrofes: dècimes, estrofes de catorze versos, d'altres de dotze versos, sextets... Amb tot, es pot sintetitzar-ho comentant que des dels últims tres versos de la pàgina 66 fins a la segona meitat de la pàgina 79 es repeteix aquest desordre estructural, ja que hi ha estrofes ben diverses respecte al nombre de versos.

Nogensmenys, totes tenen el mateix recompte sil·làbic, puix que són heptasíl·labs. S'ha de comentar que aquesta diferència d'estructura externa es veu justificada, ja que també canvia el tema del poema. Si s'observa amb atenció es veu que aquest fet és norma durant tot el poema.

A la segona meitat de la pàgina 79 es retroben els quartets decasíl·labs, que duren fins a la pàgina 83 on, al seu torn, s'hi descobreixen quintets decasíl·labs.

Endemés, s'ha d'esmentar que aquesta estructuració externa prossegueix fins a la pàgina 86. En aquest foli tornen a aparèixer versos heptasíl·labs dins d'una estrofa enorme; de fet, l'estrofa ocupa dues pàgines. Seguidament, es discerneixen un seguit d'estrofes heptasíl·labes sense un nombre ordenat de versos, aquesta característica resisteix fins a la pàgina 90, perquè en aquesta topem amb vuit quartetes heptasíl·labes.

Després, en la segona meitat de la pàgina 91 reapareixen els quartets decasíl·labs, que serveixen per cloure la composició. Com ja s'ha comentat, durant tot el poema es pot corroborar la teoria que l'estructura externa està irrefutablement lligada a l'interna, a allò que conta el poema.

3.4 Estructura interna

L'estructura interna d'aquest escrit és variada i, sens dubte, molt interessant perquè s'hi troba des de contingut històric, climàtic, religiós, geogràfic fins a mitologia grega i romana i llegendes del poble de Tivissa. Malgrat això, el més substancial en aquesta obra és la part humana, que sempre s'assembla en els diversos punts del món, perquè l'ésser humà en essència és igual a tot arreu, però està enterrat sota les circumstàncies, per exemple la cultura, que, al seu torn, està modelada per la geografia i el clima, com deia José Ortega i Gasset.

Així doncs, no es tracta d'un treball localista i pobre en tractar-se d'uns fets que van succeir en una zona concreta, sinó que es tracta d'un poema que reflecteix, com gairebé tota la literatura, els pensaments de l'autor, que són una clara mostra de l'ètica d'aquella època; les històries del poble, que com la d'aquesta composició, amaguen una indubtable funció didàctica amb ensenyances que es poden aplicar universalment, ja que hi fitem sentiments i aquests són, essencialment, sempre els mateixos en tota persona; la religió cristiana també té una forta presència en aquesta obra i, lògicament, ningú s'atrevirà a dir que aquesta és un element local, ja que està escampada per gairebé tot el món.

En conclusió, aquest escrit guarda als qui ho saben llucar, un concret i universal tros d'humanitat.

Feta la presentació començarà la que serà una de les parts més filològiques d'aquest poema, una de les seccions més concretes, específiques i tècniques, però també una de les més interessants, útils i informatives. Es procedirà a analitzar el poema dividint-lo en seccions segons el contingut temàtic, comentant el més substancial de cada part i extraient el preuat material filològic: el tema, el lèxic i les figures retòriques de cada secció.

3.4.1 Plantejament

En la primera part d'aquesta anàlisi, o sigui, en el plantejament, que va des de la pàgina 45 fins a la 54, es tracta el tema de la irreverència de les sirenes envers el déu Neptú, les quals volen ballar danses modernes i atrevides i, per tant, gruen ser lliures. Malgrat aquest innocent desig, encara que el déu, representant de les tradicions antigues i conservadores, el considera indecència, la falta de respecte fa enutjar terriblement la deïtat, que té un tarannà conservador i, consegüentment, no entén la folla proposta de les sirenes, la qual, sens dubte, podria ser titllada d'amenaça ("Això que us demanem no té importància:/ si ens ho negueu, ens tornarem dolentes (...)” vv. 13,14 pag. 48).

Així, doncs, la resposta de Neptú és rotunda ("—Considerant absurda la demanda” v.25 pàg. 48). En conseqüència, es pot sentenciar que l'inici de tot el terrabastall és el conflicte entre Neptú, que representa una visió a l'antigor, i les sirenes, les quals encarnen els nous temps. La gota que fa vessar el got és quan aquestes criatures meitat dones meitat peix, enfellonides i embogides per la negativa, blasmen Neptú vituperant la seva mare. Aquest fet desencadena tota la còlera de Neptú, el qual amb l'ajuda de mil tritons, dels ciclops llançadors de raigs, del déu Jupí, de Pere Botero i de diversos personatges fantàstics, fustiga la serra tivissana amb una terrible tempesta; en conseqüència, totes les fonts es desborden talment un segon diluvi universal.

El poeta parla de les muntanyes amb emoció i certa nostàlgia, tot recordant la seva història ("La Roca de Migdia perd la burca/ i no assenyala l'hora com ahir;/el sol està amagat i no la lluca.../ demà tindrà més sort el seu destí./ La Llena!... Ai, la Llena beneïda! La que sempre, Tivissa, ha tractat més/ perquè durant tants anys com té la Vida,/ ha fet d'enllaç a poble i masovers." vv. 17-24 pàg 53.) S'hauria de destacar la rellevància de la fe i del culte als sants durant aquesta part i, per extensió, al llarg de tota la composició, ja que la gent de tivissa era molt cristiana i, quan tenien algun problema important, a vegades cercaven l'ajuda moral de la religió.

Dintre del lèxic es pot destacar tot el vocabulari relacionat amb el món mitològic grec, romà i cristià; per tant, s'ha de ressaltar mots com: ciclop, Pere Botero, Olimp, Vulcà, Neptú, Jupí, sirena, tritó, etc. S'ha de subratllar el significat de les sirenes, atès que són uns éssers que tenen la connotació amorosa i de seducció, però alhora poden representar la dissort dins de la mitologia grega. Per això mateix, s'ha d'afirmar que la visió grega de les dones-peix és la que s'usa en aquest poema, perquè aquestes només porten la desgràcia a la serra tivissana. Si s'observa el lèxic s'han d'esmentar la importància de les frases fetes, fet que recorda que Callau i Nogués no era culte potser, però tenia, com gairebé tot pagès o persona rural, força saviesa popular ("No s'ho fan dir dos cops." vv. 17-20 pàgina 46, "plou bo i millor" vv. 25 pàg. 52).

També es troben moltes paraules que tenen relació amb l'entorn geogràfic tivissà, o sigui, més que res, noms de muntanyes com la Llena o la Roca Verdura. A més, es distingeix més vocabulari sobre elements locals religiosos com és lògic, sants de la zona.

També destaca l'abnegació cristiana en la pàgina 52, concretament, en el 6è quartet, perquè aquesta influenciava la vida en aquells anys molt més que avui en dia ("què hi podem fer si manen els d'enlaire/ si van tants desgavells esdevenint?" vv. 20-24 pàg.52).

Endinsant-se en les figures retòriques es pot destacar la substancialitat de l'epítet èpic, una recurs retòric molt assidu en les obres dels clàssics grecs d'Homer, per exemple, com l'Odissea ("d'alguna de les colles que s'apleguen/ entorn del tron surant del Venerable" vv. 1,2 pàg.46). Els hipèrbatons es repeteixen durant tot el poema, l'encavalcament també ocupa un lloc important en la composició i, òbviament, també en la primera part d'aquesta. Endemés, cal destacar alguna hipèrbole, utilitzada amb l'objectiu de donar una perspectiva més impressionant dels successos que són vitals per a la creació d'un poema èpic. D'altra banda, la comparació, l'enumeració i moltes d'altres figures retòriques així com la sinestèsia, element de la poesia modernista, destaquen durant aquesta primera part.

Malgrat això, s'han de ressaltar les personificacions de les muntanyes, els barrancs, dels diversos elements geogràfics i de les deïtats durant tot l'escrit, perquè amb aquest recurs s'és capaç d'idear unes històries fantàstiques fascinants d'un fet aparentment deplorable i trist.

3.4.2 Cos

Seguidament, es comentarà la segona part de l'estructura interna que va des de la pàgina 54 fins a la 86. És, doncs, la secció més extensa del poema i la que, lògicament, demanarà més atenció perquè amaga historietes petites i un bell tomb pels voltants de Tivissa enmig de l'esfereïdora tempesta. La temàtica d'aquesta part, que és el nus del poema alhora, es centra en la descripció d'un recorregut a través del paisatge moll.

Així doncs, es comença aquesta part esmentant el barranc de la Foig i dels seus afluents; a més, es comenta com aquest barranc comet diverses destrosses com, per exemple, de conreus ("Les aigües de la Foig,, amb gran feresa,/ invadeixen l'horatats sens compassió;" vv. 22,23 pàg. 55).

S'hauria de destacar la importància de la fe en aquesta part del poema, ja que l'escriptor demostra un saber popular mencionant quatre sants que només es nombren quan hi ha tronada.

En la pàgina 55 en l'estrofa sis es retorna al tema anterior: es parla un altre cop sobre les muntanyes tivissanes més generalment. Aquest canvi és molt notable

a causa de la introducció d'aquesta estrofa on hi ha la següent locució adverbial de temps ("Altres cops a les falces de la Llena," vv. 27,28 pàg.55). A més, es continua la descripció de les muntanyes ressaltant la figura del tomo de la Margarida, puix que encara que plou molt aquest roc aguanta amb virior. A la tercera estrofa de la pàgina 53 apareix el Racó de la Senyora, un altre barranc que, com a causa de la pluja torrencial que no disminueix gens, ans el contrari, cada vegada augmenta d'intensitat, imbuïda per l'enveja vol plantar cara al barranc de la Foig. Per tant, hi ha un conflicte entre dos corrents d'aigua poderosos.

El poeta va descrivint el recorregut de l'aigua que ha sortit del barranc del Racó de la Senyora tot passant per la Fontvella, per l'Empedrat. A més, també s'ajunten altres rieres menors a aquest novell curs fluvial que, mordaç, grua per humiliar la Foig. Al seu torn, aquesta està segura que vencerà, però el Racó de la Senyora l'entrevessa i li barra el pas. Acte seguit, la Foig, que té més potència, se sorprèn i es disposa a vèncer la batalla aquàtica. Malgrat això, les dues parts decideixen ajuntar-se i seguir el seu morbós recorregut ("Són dues fortes parts, i, com que diuen/ que llops amb llops no solen mossegar,/ receloses, s'abracen i somriuen,/ i es juren amistat d'etern durar." vv. Pàg. 57).

Una anècdota, que va ésser un fet verídic i curiós, va ser que l'aigua d'aquests dos barrancs, desbocada i endimoniada, va destrossar una casa, horts i, àdhuc, s'emportà un ruc ("Volent-ho celebrar fan de les seves:/ Donya Foig s'apodera d'un ruquet/ que, destrament, el fa desaparèixer,/ sorprenent-lo tranquil i satisfet..." vv. 16,17,18,19 pàg. 57). Seguidament, es fan unes reflexions sobre la injustícia que és que els innocents paguin les conseqüències dels culpables. Un cop feta tota la destrossa, la Foig se sent orgullosa i satisfeta de tot el dany produït.

Continua el viatge i ara l'aigua destructora arriba a la font de la Teula i es narren uns altres successos reals, entelats per la fantasia on participen sants, ciclops i molts altres éssers, que tracten sobre com la poderosa aigua arrancà dos arbres faraònics que descansaven a prop de la susdita font, al costat del Cap de l'Arc. Com més temps passa, lògicament, més s'incrementa el cabal del jovial riu que ara passa per l'Arc eixerit. Després, es descriu bucòlicament un nou paratge: la

Roja, la qual també cau davant l'embat de la furiosa riuada ("vol protestar i el glop ja no li'n deixa/ en un sopols, la Roja és un bassal,/ de la immersió no es lliura ni una feixa/ amb un respir ja salta al camí ral..." vv. 21,22,23,24 pàg. 58).

Cal comentar que a l'estrofa set de la pàgina 58 l'observador canvia de lloc i mena el lector cap a la Roca Verdura. Així ,doncs, aquesta muntanya ha estat humiliada per Neptú i està sent aniquilada pels seus llamps; de fet, es personifica tant aquesta muntanya que s'ha esmentat que és el símbol o l'ànima del poble de Tivissa i, per tant, s'explica com se sentia la gent d'impotent davant el poder de la naturalesa, disfressant-ho amb la bellesa de la personificació ("No pot cridar, tan greus són les ferides/ rebudes, de tants llamps, en son macís,/que totes les potències té exhaurides/ i només fa que plorar, pobre infeliç!" vv. 9,10,11,12 pàg. 59).

Seguidament, apareix el personatge de Sant Onofre, que en assabentar-se que l'aiguat és monstruós llança un retret a Sant Blai, atès que aquests dos sants sempre han tingut una relació desequilibrada i, consegüentment, l'enveja ha germinat en el cor d'Onofre ("car, mentre l'un té festes i té història, l'altre no ha tingut mai fe de baptisme" vv. 23,25 pàg. 59). Més tard, es dirigeix cap a Sant Blai pel camí del Grau, però el Salt no deixa avançar al jo plural, que es pot pensar que és l'escriptor i la seva ploma.

El Grau els parla i els comenta que els barrarà el pas, perquè es puguin contemplar el meravellós espectacle i descriure'l; no obstant, el poeta esmenta el següent, tot mostrant la seva modèstia: ("Nostra ploma, però, no gosa a escriure/ la bellesa del Salt d'aquells moments:/ nostra ploma no és àgil per descriure/ com és aquest regal dels elements." Vv. 13,14,15,16 pàg. 60).

Tot està sent destruït, de fet, els entorns del poble s'estan convertint en un paisatge sublim, romàntic i tètric.

Malgrat això, s'ignora durant una estona la devastació del territori i es fixa l'atenció en el magnífic Salt de Sant Blai, el qual està baixant amb gran

vehemència, per tant, es narra una escena colpidora del Salt, que fàcilment sorprendrà a més d'un lector per la bellesa de l'estil de Callau i Nogués ("Amb un terrabastall indescriptible/ de tops, de forts retops, i d'espetecs,/ esclariant-ho la llum inconfundible/ d'un reguitzell de zetes de llampecs" vv. 28,29,30,31 pàg. 60).

Després d'una prolongada descripció del Salt de Sant Blai, es fa una reflexió interessant, mitjançant una al·legoria, sobre la condició humana i la descarada hipocresia d'algunes persones, aprofitant les dues cares del Salt, el qual irrefutablement és bell, però, d'altra banda, produeix una forta destrucció en el barranc ("Així son moltes coses de la vida: de molta gent, així són procedir.../ Una cara del disc, bondat fingida,/ el dors, enganya, misèries i verí" vv. 21,22,23,24 pàg. 61).

Se segueix el viatge fins passar per la font que duu el nom del sant i s'explica l'estat normal de la mateixa, en contraposició, amb el seu estat en el moment de l'aiguat, que és deplorable, atès que la font només expulsa aigua terrosa. Després el jo plural s'estranya perquè no albira els hortets de sant Blai, puix que aquests segurament han estat arrasats i destruïts per l'endiablada aigua. A continuació, es prossegueix amb l'odissea espiritual i el jo plural s'enfila cap a l'ermita de Sant Blai; quan aquest arriba a l'ermita, que honora un sant que tradicionalment ha ajudat el poble en casos de sequera, comença a parlar amb el religiós.

Així, doncs, primerament es retreu al sant per què no ha evitat la sequera, puix que és conegut que el sant posseeix poders sobre el clima. El sant respon emocionat i nostàlgicament que avui en dia la joventut ja no respecta els vells, que últimament ningú el visita i critica amb fervor la modernització i, consegüentment, la major part de la joventut. Es mostra un sant desil·lusionat i molt pessimista al qual el jo plural intenta consolar i animar, parlant-li amb respecte i concedint-li part de la raó. Finalment, el sant comenta que no pot aturar l'aiguat, que, per desgràcia, no està a les seves mans ("Per evitar l'aiguat no sóc ningú" v. 21 pàg. 64).

Seguidament, després de conversar un bri més, el jo plural s'acomiada del sant i es dirigeix cap al coll del Ventall, el qual observem que està sofrint molt. Tant pateix aquesta part de la muntanya que el poeta se n'apiada amb tristesa absoluta. Més tard, es troba davant de la Vall de Pena Roja, que ha sofert una punyent alteració a causa de la terrorífica pluja i, àdhuc, s'esmenta que si no para de ploure res tornarà a ser com abans. No obstant, hi ha roques que mai cauran perquè tenen una gran resistència ("Hem dit que tot va avall i això és mentida/ a part solar s'aguanta un fort puntal/ que no trontollarà l'aigua enfollida/ malgrat l'embat potent: és el Morral!" vv. 21, 22, 23, 24 pàg. 66).

Es comenta que aquesta muntanya anomenada Morral de Penarroja no pot ésser vençuda pels ciclops i, acte seguit, a la novena estrofa, es presenta la historieta secundària més substancial d'aquest poema: la llegenda Morralaire.

Així, doncs, s'introdueix la història de Miss Amaroï, després de comentar que poca gent la coneix, per tant, es pot esmentar que el poeta vol remarcar un cert caràcter elitista. Seguidament, es comença a narrar quan es va formar la terra i, en conseqüència, es toca el tema de la creació de la vall de Penarroja amb uns versos que poden ser anomenats, com a mínim, èpics ("A les primeres besades/ que el sol fecund li donà/ la terra que era donzella,/ com a tal, s'esborronà vv.18,19,20,21 pàg. 67).

Després, arriba la primavera i tota la vall s'omple de flors, que, a causa de la seva indubtable bellesa, un lord anglès es va encapritxar de l'indret, en descobrir-la un dia de caça. En conseqüència, va decidir tornar-hi, molt ben acompanyat de la seva minyona, d'una gosseta, d'una gata i, d'entre d'altres coses, de la seva filla de setze anys, per passar l'estiu en aquell paradís idíl·lic ("En constatar la bellesa/ d'aquell jardí... natural,/ el senyor lord d'Anglaterra,/ fermament se'n va preñar," vv.23,24,25,26 pàg. 68).

L'home va perdre la dona durant el part de la filla, que era una noia innocent i que, inevitablement, li recordava la seva mare. Aquella gent s'ho passava fenomenalment instal·lats prop del cim de la carena, tocant del Morral;

disposaven de vint criats i vivien en una cabana espaiosa. Un bon dia, l'escarransida minyona, que era excelsa cuinant, i la càndida donzella anaren a passejar i, per casualitat, trobaren unes basses d'aigua cristal·lina.

Com no podia ser d'altra manera la minyona anglesa anomenada Amantdell es va rabejar en l'aigua. Després s'explica la peculiar història del perquè la font avui en dia es coneix pel nom de Missamaroi: la iaia, que es coneixia pel nom d'Amaroi, anà a buscar herbes i es trobà casualment amb una font d'aigua gèlida ("i, com que els anglesos fan,/ amb el Miss que ho precedeixen/ font i nom, endevinat!" vv. 31,32,33 pàg. 70).

Malauradament, tot no podia seguir anant tan bé i en mal moment l'anglès, que anava de retirada de caçar, decidí anar a banyar-se a la bassa sense esperar trobar-se sa filla despullada dins l'aigua gaudint d'un bany. El milord encegat per la luxúria es disposa a violar la seva filla, fent marxar els criats que l'acompanyaven. La noia, en un principi, no entén les intencions de son pare, però de seguida intenta escapar-se espantada per l'indecent comportament del seu progenitor.

L'home en reconèixer la veu de sa filla dubta un moment, no obstant, ja és massa tard i decideix seguir amb l'escomesa, extasiat per la lascívia. L'home, embogit, encara gosa retreure el que està a punt de passar a la seva pobra filla ("—Malaurada! Què m'has fet?/ Em mostres les teves gràcies/ sota els raigs d'un sol ardent,/ has volgut que em torni fera,/ com a tal em portaré, oblidant-me que ets ma filla,/ seràs meva ara mateix— vv. 13,14,15,16,17,18,19 pàg. 72)

Per sort, abans que es produís la desgràcia un jove sortí d'entre les plantes de vora la bassa i aturà, amb una forta trompada, l'home foll. Resulta que el jove noi estava enamorat d'Amantell i, en aquell moment, l'estava observant amagat enmig de la vegetació. Afortunadament, el milord recobra el seny i demana el perdó del jove i de la seva filla; malgrat això, quan arriben al seu mas, es torna a sentir poderós, i, tergiversant els successos culpa la noia de provocativa i el jove de rebel.

En conseqüència, està disposat a matar-los, però arriba l'Amaroi, que és una minyona amb grans poders de bruixeria, amb l'objectiu de salvar-los la vida.

Aquesta obre màgicament la muntanya fent que tots els criats i els joves entrin dins, tot deixant al depravat home fora ("el Morral, s'ha deixondit,/ fent un gran soroll per dintre,/ talment budells que han grunyat vv. 38,39,40 pàg. 75).

Encara ara viuen feliçment dins del Morral de Penarroja, allunyats d'aquest món d'injustícies; d'altra banda, el malèfic milord, que ho ha perdut tot a causa del seu capteniment despòtic i de l'alliçonament que li ha fet la bruixa assecant-li les fonts i basses, vagava assedegat buscant un lloc on beure aigua. Finalment, troba un pou ple d'aigua, però perdent l'equilibri fa cap endins i mor ofegat. Aquesta narració, que evidentment en aquest treball s'ha resumit força, acaba a la pàgina 78 on l'autor intenta fer creure la veracitat de "La Llegenda del Morralaire".

Seguidament, es reprèn el viatge per la muntanya en el moment del terrible aiguat ("Coll de Maula, seriós, formal i noble,/ Coll de Maula: vessant de cara al nord/ pulcres conreus d'argila roja i blanca,/ obaga que ens estotja algun record..." vv. 23,24,25,26 pàg. 79). Es descriu la zona de Maula, de Padrells, dels Jumanos i dels Caus tal i com eren abans de la catàstrofe i, consegüentment, s'exposa el seu miserable estat actual. Es va baixant cap a Padrells des del coll i es dirigeix cap a la cubeta de Móra, mentre s'observen els desbocats barrancs que desemboquen al riu Ebre.

Després el jo plural s'atura a la Careta des d'on observa el pintoresc paisatge ("El riu, alliberat del Pas de l'Ase,/ devalla suaument, majestuós,/ per entremig les Mores, endreçades,/ vorejant un paisatge deliciós." Vv. 24,25,26,27 pàg. 81). El viatge indefinit ara es troba al costat del Castelles de Banyoles, fitant Ginestar, Benissanet i Miravet quan, de sobte, baixa el barranc Gran, tallant el curs del riu. Amb tot, l'aiguabarreig del riu i del barranc Gran, que conduïa la major part d'aigua recol·lectada en terres tivissanes, es dirigeix cap al Delta de l'Ebre on l'esperen les pobres sirenes a les portes del Mediterrani ("Són molts mils els quintars de pedra i terra/ que el riu els hi aboca en un instant:/ — La formosor, Neptú, com se'ns esguerra!/ Ets injust i cruel fent-nos la guerra!—" vv. 30,31,32,33 pàg. 83). Per tant, les sirenes són castigades per Neptú perquè envoltades pels tritons en la desembocadura de l'Ebre no podien evitar el tràgic embat de la riuada, el qual les ha ferit greument, deixant-les sense bellesa ni

encant. Seguidament, en la pàgina 84, Neptú decideix que ja hi ha hagut suficient càstig i atura l'aiguat.

Finalment, en l'últim fragment d'aquesta segona part la deessa Venus acaba de convèncer Neptú, amb una envejable grandiloqüència, sobre que les miserables sirenes ja han patit suficient ("— Tens, amb això, Neptú molta raó!/ El fill de veritat, d'abans i d'ara,/ mai no ha permès l'insult aquest, encara!/ Però segur, fou dit sens intenció!—" vv. 17,18,19,20 pàg. 85). Aquesta deïtat benèvola porta a les dones-peix cap al barranc de l'Ullal, el qual posseeix una aigua curativa que, òbviament, les guarirà. A més, Venus aconsegueix que Neptú les deixi cantar i ballar lliurement, però els comenta que han de respectar sempre el Déu si no volen tornar a patir un flagell tan sever.

Observant el lèxic es pot trobar un vocabulari ric i variat, però s'han de ressaltar els mots que estan relacionats amb conceptes i expressions locals, ja que són abundants i curiosos si es desconeixen. Per exemple, cal subratllar la substancialitat de noms de sants com Sant Blai o Sant Onofre i, com no podia ser d'altra manera, la major riquesa lèxica descansa en els noms d'indrets del municipi: camí del Grau, el Burgà, Penaroja, el Morral, el Coll del Ventall i tants d'altres.

En la conversa que mantenen el jo plural i Sant Blai, que òbviament cal recordar que es realitza en forma de diàleg, s'ha de recalcar el tracte de respecte que li ofereix el primer, utilitzant la forma verbal del "vós", la qual actualment s'està perdent i està sent substituïda pel tu i pel, en alguns casos, vostè. També cal ressaltar el domini del poeta en el terreny de la pagesia i en el camp de les plantes típiques de la zona; aquest fet no ha de sorprendre perquè ell era pagès, però, de totes formes, aquest saber reflecteix que era un home curiós i fixat.

L'última estrofa de la pàgina 67 corrobora aquesta saviesa botànica ("De violetes boscanes,/ d'herbeta de Sant Joan/ de rosers degabarrera, de mal-bec i fenàs" vv. 30,31,32,33 pàg. 67). D'altra banda, es pot ressaltar algun cultisme, que en un home sense gairebé estudis sempre sorprèn, com "quelcom". En contraposició també es localitzen expressions popular com "portar quatre draps",

és a dir, anar poc i mal vestit. A més, un altre fet que delata que Josep Callau i Nogués va créixer en un ambient rústic és que en la pàgina 68 compta el temps fent servir la lluna.

Si s'observen les figures retòriques es pot distingir que n'hi ha una àmplia varietat, puix que atorguen al text l'intrínsec caràcter poètic i bell que aquestes comporten. Per tant, es comentaran les més substancials: primerament cal ressaltar l'hipèrbaton, que es troba durant tota la composició i, per aquest motiu, no en ficarem cap exemple; també es pot fitar la metàfora ("Ja veureu com vindran uns temps millors/ saturats de colors de primavera..." vv. 1,2 pàg. 64); a més, es percep la sinestèsia en nombroses ocasions, la qual crea un joc de conceptes digne d'admirar ("sigui el trontoll d'un tro, punyent i sec,/ indicant que, l'aiguat, no es debilita."vv. 3,4 pàg. 65); endemés, cal destacar la importància en aquesta part de les preguntes i interrogacions retòriques perquè proporcionen al poema un to més emotiu i èpic ("I els hortets de San Blai que s'hauran fet,/ que, en el seu lloc, no n'ha quedat ni rastre?/ Es possible que el Sant hagi permès/ d'ésser perjudicat per tal desastre?"); la hipèrbole també té un lloc primordial en aquesta composició, atès que és un poema èpic i es busca la impressió del lector; les enumeracions, sobretot de paratges tivissans, no són escasses i aquests indrets normalment també es personifiquen, tot creant unes històries fantàstiques com les que formen aquest gran poema; per acabar, s'esmentarà que la comparació té una importància cabdal en aquest escrit perquè és un recurs retòric molt útil i bell ("En veure la nitidesa/ corprenedora del llac/ que reflectia sa imatge/ com el més fidel mirall" vv. 5,6,7,8 pàg. 70).

En algun fragment d'aquesta secció del poema l'escriptor es dirigeix al lector per ubicar-lo geogràficament o per comentar-li quelcom i, de tant en tant, el poeta crea reflexions interessants sobre el tema de l'estrofa corresponent.

3.4.3 Desenllaç

Començant a comentar l'última part del poema, que engloba des de la pàgina 86 fins a la 92, cal destacar, respecte al tema, que s'explica tal i com les sirenes nedaven riu amunt amb gran joia i delit, encapçalades per Venus. Al mateix temps, s'ha de ressaltar la satisfacció de Neptú perquè ha aconseguit pacificar les sirenes ("Venus va a la davantera/ com qui va a la festa major,/ solcant la riuada en contra,/ amb vertadera il·lusió," pàg. 86 vv. 24,25,26 i 27). Encara que aquest les ha fet callar mitjançant la violència i la força, però realment qui ha solucionat el problema és Venus que, al seu torn, no vol discussions i deixa que Neptú s'envaneixi pel seu suposat mèrit.

Mentrestant, el grup de sirenes i la deessa es dirigeixen cap a l'Ullal, on es renten i curen de les ferides provocades per la riuada. Quan han acabat de recuperar-se la munió de sirenes, capitanejades per Venus, retornen cap al mar ("sens que les veiés ningú,/ cap el mar, son lloc d'origen,/ a les plantes de Neptú" pàg. 88 vv. 13,14 i 15.) Malgrat això, abans de marxar canten una cançó en aquella zona anomenada Banyoles, afinant meravellosament. Acte seguit, es mostra la lletra de la composició musical que cantaren les sirenes amb veu angelical. A continuació, es comenta que les criatures mitològiques passen per Xerta i que molta gent visita el barranc de l'Ullal, que sol estar sec, perquè la seua bellesa es corprenedora.

D'altra banda, les sirenes ja estan al mar, mentre Neptú, el qual comença a sentir una mica de remordiments per tot el mal provocat, observa que s'han netejat i curat. La deïtat, finalment, se'n va vers l'Olimp i les sirenes mar endins; seguidament, l'escriptor reflexiona sobre el fet que no se sap qui té la culpa, de fet, l'única certesa és que ha estat un setembre dolorós (" Un cataclisme terrible,/ tan terrible com injust,/ com a càstig d'una falta/ no comesa per ningú" pàg. 91 vv. 5,6,7 i 8).

Més tard, Callau i Nogués, amb la seva peculiar humilitat, esmenta que tot el que ha explicat és pura fantasia, narrada per la seva maldestra ploma i comencen un seguit de comentaris dirigits al lector ("i exclamaràs— Redéu, quina malesa!/ Què haurem fet els pagesos tivissans,/ models de rectitud i de noblesa,/ per merèixer del Cel càstigs tan grans? pàg. 91 vv. 33,34, 35 i 36).

En la següent estrofa, el poeta anima els pagesos tivissans a seguir treballant, ja que en poc temps ho hauran arreglat tot, comentant, a més, que no s'hi pot fer res: aquest pensament estoic recorda la resignació tan característica de la religió cristiana. L'última estrofa destil·la una punyent esperança que esperona a viure, encara que, la vida a vegades ens posi les coses difícils ("Viu ben tranquil del braç de l'esperança,/ no barris el teu cor a la il·lusió/ treballa molt, alleta cobejança/ desitjant que, l'any vinent, sigui millor!" pàg. 92 vv. 11,12,13 i 14).

Pel que fa al lèxic s'ha de destacar un vocabulari relacionat amb l'agricultura "ametlles, garrofers", puix que Nogués i Callau va treballar la primera etapa de la seua vida en el camp tivissà. Relacionat amb el poble on vivia el poeta es pot ressaltar molts noms d'indrets del mateix "Ullal de Banyoles" i, d'altra banda, cal mostrar una gran diversitat de noms relacionats amb la mitologia grega "Sirenes, Venus, Neptú". Respecte als temps verbals hem de destacar l'alternança entre temps passats com el pretèrit perfet i el present.

Si un es fixa en les figures retòriques distingirà una gran abundància d'hipèrbats, personificacions i d'encavalcaments, però es comentaran les figures més significatives, és a dir, les que tenen més rellevància i bellesa. La metàfora es pot distingir en diverses ocasions que serveix per fer un joc de conceptes ben curiosos, el qual els fan pensar ("dintre la conca marina,/ cavall de tota excursió,/ reüllant com les Sirenes,/ cara amunt, naden millor," pàg. 86 vv. 24,25,26 y 27). A més, cal ressaltar la sinestèsia, que aporta una contraposició de conceptes estranya i bella ("quines notes, delicioses,/ copsaria la quietud/ amb la major complaença/ fent-les volar cel amunt!" pàg. 88 vv. 28,29, 30 i 31). Endemés, destaquen moltes exclamacions i interrogacions retòriques, les quals generalment expressen els sentiments de l'autor i moments de plena emoció.

4 L'AIGUAT COM A FENOMEN CLIMATOLÒGIC

L'aiguat va ser un fenomen conegut pel nom de pluja convectiva. Aquest tipus de pluja a casa nostra acostuma a succeir a finals d'estiu i, sobretot, a la tardor. El mar i l'aire de les capes més pròximes a l'aigua d'aquest encara tenen una temperatura important. En canvi, ja poden començar a entrar en altura masses d'aire fredes.

Per tant, el contrast tèrmic i baromètric és el que genera la inestabilitat i la creació de nuclis de tempesta convectius que afecten principalment a la zona de la costa i prelitoral. Si la situació es fa estacionària i, en conseqüència, hi ha una entrada contínua d'aire marítim molt humit, la pluja, que acostuma a ser d'alta intensitat, pot durar bastantes hores i provocar inundacions. També ho pot magnificar el relleu proper i acostumen a afectar a zones puntuals: pot ploure molt a l'Hospitalet de l'Infant i pràcticament res a Tivissa.

Aquesta és, en línies generals, la situació que es va produir a Tivissa aquells dies de setembre de 1971. La gran diferència, al meu parer¹², amb altres situacions similars, és que aquell episodi va afectar diferents zones de Catalunya i molt allunyades perquè es poden distingir inundacions a Figueres i la conca baixa del Llobregat, amb ,fins i tot, morts.

En el cas de Tivissa les inundacions venen justificades pels següents factors: primerament, cal destacar una pluja d'alta intensitat durant aquells dos dies; en segon lloc, el fet que durant el mes de setembre ja havia plogut anteriorment, amb la qual cosa el sòl estava saturat, és a dir, ja no engolia l'aigua; en tercera posició, s'ha de ressaltar que pot distar molt el que va ploure al poble del que va ploure a la muntanya.

Per extensió, s'ha d'esmentar que segurament plougé més al massís tivissà; endemés, el barranc de la Fotx el que va fer és anar canalitzant tot el que va ploure en la seva conca i ho va conduir fins a arribar a la zona del poble on actualment hi ha les piscines, els safaretjos i, seguint el perímetre nord del poble, els horts del Portal on s'ho va emportar tot, com ara el ruc de Sagarreta.

¹² Aquesta és l'opinió del doctor en geografia Òscar Saladié Borraz.

5 CONCLUSIÓ

Aquest treball de recerca ha estat elaborat per desenterrar literàriament un poeta tivissà de gran qualitat, que havia estat cruelment oblidat, però que, amb aquesta feina, s'ha intentat estudiar, almenys, una part de la seva obra. Aquest fet és el primer pas per recuperar un autor digne de merèixer ser investigat molt més profundament. A poc a poc s'hauria d'anar extraient la runa que injustament ha colgat diversos autors. Quina conclusió podria extreure d'aquest treball tan interessant? Doncs, sincerament, que hi ha poetes que han estat devorats pel monstre de l'oblit i que, sens dubte, tenen una immensa obra literària, que, molts cops, arriba a ser excelsa.

En cada vers, en cada frase, en cada racó dels seus poemes hi pots trobar un brot de vida, un subtil reflex de la realitat, i aquesta característica intrínseca a la majoria de poetes és la que els fa, precisament, dignes de ser recordats. Perquè les persones moren, però les lletres, encara que siguin la paraula morta¹³, queden escrites en el paper per sempre.

Per tant, no s'hauria de menysprear mai un autor, ni que sigui poc reconegut, ja que, si escrivia, és senyal que era una persona que intentava traspuar la realitat al paper, o bé traspassar la fantasia del paper envers la realitat per eludir-la quan és desagradable. Aquesta segona opció va ser la que emprengué Josep Callau i Nogués quan decidí, després que un aiguat fustigués la població de Tivissa, a crear la seua obra principal, *l'Aiguat*.

¹³ Segons Sòcrates la paraula escrita era paraula morta perquè a vegades pot ser interpretada erròniament. Per això mateix, Plató, el seu deixeble, escrivia diàlegs.

6 BIBLIOGRAFIA

Cal recordar que per realitzar aquest treball no s'ha hagut de buscar informació en quasi cap llibre, ja que, si s'ha consultat alguna composició, era una del mateix autor i que no estava publicada. Per tant, l'apartat de bibliografia és força breu perquè s'ha treballat amb material inèdit del mateix autor. A més, gran part de la informació utilitzada s'ha extret d'entrevistes a gent que coneixia l'autor i, sobretot, de la filla del mateix.

CALLAU I NOGUÉS, J. (1973), *Mal Voret*. Reus: Col·lecció Baranova, volum I. Davantal.

VERDAGUER, J. (1885), *Canigó*, Barcelona: Grupo Planeta Spain, 2011.

7 AGRAÏMENTS

He d'agrair de tot cor l'ajuda que he rebut per part de la família de l'autor perquè Rosa Maria Callau, filla del poeta, i el seu home, Albert Ollé i Sangenis, han col·laborat en aquest treball proporcionant la major part de la informació que he necessitat. Cal esmentar que des del primer moment van estar disposats a ajudar i he de confessar que he tingut una immensa sort trobant aquesta gent tan oberta i simpàtica, a qui, durant l'elaboració del treball, he hagut de preguntar i demanar moltes coses. Sense ells estudiar Callau i Nogués hagués estat una feina molt més difícil i complicada. Per tant, només els puc donar les gràcies i comentar-los que aquest treball és seu. A més, he de destacar l'ajuda de Magdalena Falcó que em va ajudar a localitzar-los.

D'altra banda, també estic molt agraït per la col·laboració desinteressada de la Maria "l'Agneta" que ens va explicar com era la vida de l'autor durant la seva joventut a Tivissa, relatant, a la tutora i a mi, un seguit d'anècdotes molt il·lustratives. A més, estic molt content per la col·laboració d'Òscar Saladié, doctor en Geografia i professor a la URV, en l'apartat més científic d'aquest treball i que, en conseqüència, hagués estat un dels més complicats de realitzar per mi.

Finalment, he d'agrair el bon seguiment del treball que he rebut per part de la tutora, Montse Perelló, que sempre ha estat disposada a ajudar tant en les entrevistes com en la organització i correcció del treball.

ANNEX:

Entrevista 1:

Nom de l'entrevistada: Rosa Maria Callau (filla de Josep Callau i Nogués)

Col·laboració de: Montserrat Perelló i Albert Ollé i Sangenis.

Sobre l'autor:

1. Llegia sovint Josep Callau i Nogués? Quines obres? Quins gèneres literaris?

Jo sé que llegia doncs Folch i Torres perquè hi havia la col·lecció a casa i Mossèn Cinto. Era molt admirador de Mossèn Cinto, ens en parlava molt. Ens deia que Mossèn Cinto era un pobre incomprès, que va haver de marxar i que no se'l va reconèixer prou. Ell ens deia "pobre Mossèn Cinto".

2. Quin era el seu treball? Li agradava?

Era pagès. Sí, la terra li agradava molt. Però com que no hi veia no la podia treballar bé.

3. La seva ceguesa el va afectar en la vida laboral?

Totalment, totalment... Perquè ell potser hauria continuat sent pagès tota la vida i al no poder treballar la terra, doncs, va haver de buscar-se el que va poder. Va passar uns anys molt difícils, molt, perquè la seva dona, ma mare, estava malalta, ell no podia treballar la terra i es va veure obligat, mira, a marxar de Reus i a entrar a l'organització nacional de cecs, que sort d'això... Sort d'això perquè vam poder menjar i viure i comprar una casa i viure molt bé llavors.

4. Estava casat? Va tindre fills/es? Qui era Leoncia? Quina relació tenien?

Sí, estava casat amb una senyora que va vindre de fora, de Zaragoza, i va tindre dos filles. Ell explicava que quan va tindre quinze anys va tindre una nòvia que es deia Virgen i es va morir. No sé de quina casa era... Això no ho sé. I després més gran també va tindre una nòvia, que aquesta no sé com es deia, però que els pares d'ella no van voler perquè ell era cec. No sé de quina casa era tampoc aquesta... La seva dona es deia Leoncia i tenien una relació discreta. Es van casar grans, o sigui, es van conèixer abans de la guerra, però amb la guerra ella va marxar, es van casar després i mons pares tenien quaranta anys. Molt bé, o sigui, molt discreta. No va haver mai baralles perquè eren grans i eren tranquils.

5. Va estudiar? Era un bon alumne?

Bon alumne sí, però estudiar no. Només els anys de l'escola i prou, llavors no hi havia gaire cosa i de seguida treballaven.

5.1. Demostrà vocació literària?

No ho crec, a l'escola no. Era bon alumne, tinc entès que era molt estimat pel mestre. Un mestre que hi va haver que es deia Domingo Abelló potser. I que se l'estimava molt, que era bon alumne, devia ser bon xiquet, no? No crec que destaqués en res. Li deien "Callauito", perquè llavors se parlava en castellà.

6. Tenia algun somni literari, alguna il·lusió d'arribar a ser conegut?

No, ell deia que de jove li hagués agradat ser mestre o impressor, li hauria agradat ser impressor.

7. La seva ceguesa va ser sobtada o progressiva?

Ja va néixer amb un problema de ceguesa i com més gran, doncs, li anava empitjorant. Quan ho van notar va ser, com que vivíem a prop de la Baranova, jugava a la Baranova quan era petit. La seva mare li ensenyava allà la vista, doncs, aquest és tal poble, aquest tal altre i ell no ho veia. I llavors va ser quan la seva mare va descobrir que el nen no hi veia. Però com que llavors estaven mal vistes aquestes coses no el van portar al metge ni res. I el seu pare, que era pagès d'Aumet, tota la vida de la muntanya, no sabia llegir ni escriure i no va

entendre mai com el seu fill no hi veia. No ho entenia i si anaven al tros i no saludava el pagès que estava treballant es pensava que era antipàtic. No hi veia, ell no hi veia de costat, de lluny no hi veia, ho veia tèrbol. La gent no entenia com si no hi veia el perquè podia escriure.

8. Com el va afectar personalment? Ho va acceptar?

No, suposo que tota la vida, totes les poesies són molt ressentides sobre això, "per què Déu el castiga d'aquesta manera?" i quan els altres juguen i surten de nit i ell no pot sortir perquè durant la nit no hi veu està molt dolgut i les poesies són molt tristes a vegades.

9. Quins gèneres literaris va publicar?

Publicar no res. Només escrivia en aquestes revistes que hi havia a Tivissa i suposo que només escrivia poesia, publicava poesies. Ara, escriure del poble ho escrivia tot. Tot el què passava al poble, el significat d'aquí i d'allà, el preu de les ametlles, el preu de les patates, tot... Això està tot escrit.

10. Té obres inèdites?

Sí, moltes, sí. Bé, poesies, de poesies n'hi ha moltes. Ell sempre escrivia sobre Tivissa. També té una novel·la que no es va publicar i una obra de teatre. *Victor Floria*, l'obra de teatre i la novel·la *Dotze mesos de vida rural*, que està molt bé. No està publicada ni molt menys, però està molt bé perquè parla de la vida del poble, del jovent, del que feia i està molt bé.

11. Tenia algun amic escriptor? Formava part d'algun grup d'escriptors?

No, a Reus ja hi va arribar molt tard i era venedor de cupons i ja no es relacionava amb gent del món literari.

12. Es dedicava moltes hores a escriure i/o a llegir?

Sí, me'n recordo d'aquí a Tivissa quan plegava del tros quan arribava a casa sempre se n'anava a dalt al seu escriptori i escrivia; i, llavors, a l'hora de sopar sempre el cridàvem: "Pare, a sopar..."

12.1 Sap més o menys quin tipus d'obres llegia?

Home, hi havia novel·les que li havien enviat alguns amics de figures literàries gregues, per exemple. Grècia li agradava bastant, això dels grecs li agradava molt. *L'Odissea*, per exemple.

13. Com era el dia a dia d'aquest home? Tenia un horari establert per a l'escriptura?

Sí, al plegar, quan plegava del camp i a Reus quan acabaven els cupons, doncs també, cap a casa amb la seva tauleta, el seu escriptori i allà sempre escrivia.

13. Quantes hores dedicava a aquesta activitat?

Dos o tres al dia. Els diumenges, sempre que tenia temps estava escrivint.

14. Com escrivia (a mà o a màquina) abans d'estar completament orb, i després?

Sempre va escriure a mà, no va tindre mai màquina. Tenia molt bona lletra, però als últims anys ja se li nota, doncs, que marxa... Els primers escrits ja te'ls ensenyaré que estan aquí i els últims els escrivia en qualsevol paper, qualsevol paper... Qualsevol diria que no podíem comprar una llibreteta; qualsevol paper escrit per darrere... I molts anys tenia un amic d'aquí Tivissa que se deia Rafel que va anar a viure a Barcelona i tenia una carnisseria i li enviava els papers d'embolicar la carn per escriure. El paper d'embolicar la carn el feia servir per escriure i l'aprofitaven, el paper...

15. Tota la seva obra està escrita en català?

Sí, però hi ha algunes poesies, perquè tenia algun amic castellà potser i la meva mare que era castellana, les escrivia en castellà. Molt poques, eh, molt poques.

I sobretot en aquells temps de la república hi ha poesies que podrien ser d'ara mateix. Aquesta esperança que tenim de la independència tot això. Llavors amb una il·lusió ho escriu tot això.

16. La branca d'escriptor li venia de família?

No, el seu pare no sabia ni llegir ni escriure. Jo suposo que la seva mare va ser qui li va ensenyar a llegir i a escriure, perquè es veu que la gent solia començar l'escola als sis anys i ell començà als quatre, però va haver de passar un examen a l'ajuntament. O sigui, que abans per entrar a l'escola havies de passar per l'ajuntament, com un tribunal una cosa així, saps?

17. Tenia alguna font d'inspiració important?

A mi em sembla que a part de Tivissa, la terra, les ametlles, les coses del camp i de la natura... em sembla que no.

18. Cap on es decantava ideològicament? Conservador/ liberal...

No ho sé. Ah, devia ser republicà. No en parlàvem mai abans de política, mai. Eren temps de Franco. Però pels escrits que he vist devia ser republicà.

19. Com el va afectar el canvi d'aires en anar a Reus?

Al començant molt difícil perquè és una ciutat gran, no es coneixen els carrers, l'havia d'acompanyar la mare a tot arreu... Però es va fer molt bona clientela, tothom li deia "Senyor Callau". Anava al mercat als dematins, escrivia poesies per les venedores i l'apreciaven molt. Es va fer molt estimat també dintre del seu cercle petit, no?

20. Per què va anar-hi? Per què en aquesta ciutat?

Perquè si no, no podia viure ni menjar. Hi va haver una seu, que era un director o alguna cosa a la seu de Tortosa perquè els hi van fer un examen, clar, no hi podia entrar qualsevol. Em sembla que el va ajudar un amic de Tortosa. I potser a Reus hi havia una plaça.

Albert Ollé i Sangenis: Jo crec que més aviat devia ser que l'Organització Nacional de Cecs devien tindre unes places limitades i segurament, doncs, a

Reus hi havia una vacant o hi havia un lloc i potser van dir cap a Reus com hauria pogut anar a Tortosa.

21. Com era Josep Callau i Nogués com a pare?

Molt pacient, molt. Me'n recordo que tenia quatre pèls i jo el pentinava i ell se deixava pentinar... Una paciència que "bueno", sí... I molt callat, la gent li venia a explicar el seus problemes tant a Tivissa com a Reus. Li venien a explicar les coses i ell mira anava callant i escoltant...

Una persona que sabia escoltar...

Això, sabia escoltar més que donar consells perquè no en donava, però escoltava. Això sí.

22.Tenia alguna altre afició a part de l'escriptura?

Escoltava a la ràdio el Barça els diumenges a casa.

El futbol?

Sí, escoltat per la ràdio.

23. En quina edat començà a escriure?

A mi em sembla que per allí als 20 o 24 anys trobo els primers escrits. Que hi ha molta diferència entre els primers escrits i els últims. Jo no hi entenc gaire però em sembla que la diferència es nota molt.

24. Quina relació tenia amb Jeroni Fauquer Borràs?

No ho sé, sé que va vindre algunes vegades a Reus. El pare publicava a aquella revista de Reus, *Entorxa*.

25. Té alguna relació l'impressor Fauquer de Flix amb el seu amic Jeroni Fauquer i Borràs?

(Pregunta rebutjada per la seva obvietat).

26. Com era la seva relació amb Lluís Brull i Cedó?

Ui, molt bona. El van ajudar molt. Jo tinc entès que hi anava als vespres i el que escrivia els ho ensenyava. Perquè ell no tenia prou cultura diguéssim, no? Els ho ensenyava i ells potser l'aconsellaven. El van ajudar molt. El va ajudar culturalment i després en la feina del camp, que no hi veia, el que el va ajudar molt va ser Falcó, el pare de la Magdalena Falcó...

Montse Perelló: D'aquí ve tanta amistat suposo, no?

Sí, sí, més que família és aquesta relació. O sigui ell ens ho deia a casa els que l'havien ajudat, molts el van ajudar eh, per exemple, Rafel de Pelagallos també eh, i altres mils. Però aquest el va ajudar molt, el Falcó...

27. Era cristià? Era un home d'idees tradicionals?

No ho sé, mira, però cristià... A missa no hi anava. No perquè l'església li havia fet alguna mala passada. Potser van fer, no ho sé, alguna recollida per ell i l'església se la va quedar o se'n va quedar la meitat o no ho sé. Van ser uns anys molt difícils.

28. Va haver d'anar sol a Reus? Durant quant temps? Per què no hi vàreu anar tota la família?

Uns vint anys. Sí, hi vam anar...

Hi vareu anar tots?

Sí, bé, primer va marxar ell uns mesos, diguem, potser amb ma germana i després la mare amb l'avi, perquè teníem l'avi, que tenia vuitanta i pico anys. I jo estava a Benissanet amb els "tios". Llavors, els "tios" se'n van anar a viure a Barcelona i jo vaig voler anar a Reus. Van ser molts anys que jo no vaig estar amb el pare.

29. Era modest? Al pròleg del llibre sembla una persona humil.

Sí molt, això sí.

30. Quina era la seva opinió de la seva obra?

Mira, *Mal Voret*, veus, ja ho posa aquí, mal llaurat... que no en sap més, diguéssim, allò que "m'agradaria saber-ne més".

Sobre l'obra:

Quan va començar a escriure-la?

Ja érem a Reus quan va començar a escriure-la.

A causa de la seva ceguesa la va escriure d'alguna manera especial?

Ell tenia uns folis i tenia una cartolina pautada amb unes ralles molt gruixudes i escrivia a sobre quan hi veia gaire. ja no

Tenia algun poema preferit?

Alguna persona el va ajudar a compondre els poemes?

No, tret de cal Vicari al començament.

Quan va trigar a escriure-la? Sempre composava a les mateixes hores?

No ho sé.

D'on prové el títol de "Mal voret"?

(ja ha estat resposta).

El poema titulat "L'aiguat" va ser escrit mentre queia el xàfec o més tard?

Més tard. Al començament del *Mal Voret* recordo que havia vingut alguna gent de Reus a fer l'itinerari aquest de "L'aiguat".

Hem de fer com un mapa perquè es va fent com un viatge al poema.

És que és molt interessant aquest senyor perquè no hi veu i, en canvi, retrata el camp.

Albert Ollé i Sangenis: I les muntanyes de Tivissa...

Només escrivia versos? No té prosa?

Estudi del poema "L'Aiguat"

Té una novel·la titulada *Dotze mesos de vida rural* i una obra teatral anomenada *Victor Floria*.

Foto feta a la plaça de la Baranova.

Entrevista 2:

Entrevistada: Maria Perelló, "l'Agneta".

Conversa entre la Montserrat Perelló i la Maria Perelló Ripoll.

Pot dir-nos el seu nom i la seva edat?

Maria Perelló Ripoll i vaig nèixer el dia 5 de maig de l'any 1926 tinc 90 anys.

Déu n'hi do...

Fins ara...

I vostè va començar a fer teatre amb Pep de Cinto?

Amb Pep... El primer que vaig fer va ser *Lo ferrer del tall*.

Què fèieu al teatre?

Ell feia de director i el pobre que tenia voluntat perquè ,veges, pagès, malalt, no hi veia, perquè de vegades sortíem...

Què més recordes de Pep de Cinto? De quan fèieu teatre?

Vaig començar amb *Lo ferrer del tall* i després vam continuar i venien Pere de Tarragona i de Sabadell i fèiem varies obres.

On assajàveu?

On assajàvem? Allà al Patronat, allà on podíem, mira.

Com us dèieu, teníeu un nom de companyia?

Del teatre? No teníem cap nom. Vam fer obres per a benefici del Saló i del futbol. Aquesta era del futbol, però en vam fer varies del Saló i del Patronat. I del patronat, que tenien gent malalta.

Per a beneficència de gent que no tenia salut...

Pobre sempre va fer coses pels altres, en benefici...

I ell quan va haver de marxar...

Quan ell va haver de marxar ningú li va fer cas...

Quan va marxar van vendre la casa?

Quan van marxar van vendre la casa que la va comprar ta tia Ramona. I sa filla, que la gran més aviat li feia d'allò, havia d'anar a venent cupons i després se va morir ella i després ell va marxar cap a Barcelona amb sa germana.

Però en la seva joventut per aquí Tivissa què feia ell? Anava al tros?

Ell anava al tros i el pobre col·laborava amb moltes coses i no hi veia.

Ja, ja...

Allò quan érem joves vam fer una funció i en el decorat ell en comptes de sortir per la porta ens va sortir per la finestra... I la voluntat que tenia... Tot això està escrit aquí per la seva mà.

Aquí té una poesia que va fer a la Rosita...

Ell feia les poesies per a la gent que li ho demanava i ells ho llegien...

Quan se casava gent...

I llavors les recitava altra gent, gent jove...

Roc Aragonés Torné: Als temps del teatre qui era l'alcalde de Tivissa, quina era la situació política?

Ell enyorava molt Tivissa...

Era la postguerra no?

Sí.

Qui havia d'alcalde aquells anys?

Potser ton pare.

Mon iaio?

Ai, ton iaio.

El pare de mon pare. Era als anys 50, devíeu anar a missa i en fèieu de ball?

Sí anàvem al Saturno.

Però, per exemple, Pep de Cinto no devia anar al ball o sí?

No, ell no... Ell ja tenia prou feina el pobre

Hi havia un moviment cultural important en aquella època...

Molt.

Roc Aragonés Torné: I com és que havia aquesta tradició del teatre?

Què t'haig de dir jo, fill meu. Mira perquè abans n'hi havia i les sardanes...

Però hi havia algú que ho impulsés?

No n'hi havia cap de curset. Ell era l'aficionat, era la joventut mateixa... Jo tenia 10 anys fill meu quan va començar la guerra.

L'AIGUAT

Esdevingut el 21-9-71

Les dotze de la nit... D'una nit fosca
com la gola d'un llop que pateix gana,
es pot sentir el brogit d'un vol de mosca
de com està la mar de muda i plana.

Neptú, el déu dels Oceans, recela
de la quietud total d'aquelles hores
com tot bon mariner, per si s'entela
per un sobtat soroll, de lluny i vores.

Car, sap perfectament que aquestes calmes
no duren, ni de molt, un quart de lluna,
i que el què cova la mar en llurs entranyes
deslliurar-ho voldrà, abans la una.

No s'erra, pas, Neptú: remors lleugeres
comencen a notar-se en llunyania,
remors que van creixent, fent-se properes,
presagiant enrenou abans de dia...

Rialles, xiscles, crits que no s'entenen
i capbussons per tot, fent fonedissa
la tranquil·la quietut... Són les Sirenes,
més lleugeres que llebres de bardaça,

d'arreu les mars del món, que, decidides
a que sa condició d'engolidores
de navegants, atrets per llurs veus fines,
deixi d'estar vigent, somniadores

en cantar lliurement i dançar lliures,
no fent-los-hi basarda la Luxúria
ni tenir d'adoptar novells somriures,
deixant enrera els aires de vellúria

volen parlar amb Neptú, per demanar-li
sa llibertat d'acció, llei que s'imposa
per tot arreu del món, sens calendari
ni aturador, ni fre, com mala cosa.

Creix el soroll i es menja la distància,
s'apropa l'aldarull amb molta pressa,
ja s'escapa algun crit amb arrogància
demanant per parlar, veu de mestressa

d'alguna de les colles que s'apleguen
entorn del tron surant del Venerable,
qui, veient que les belles no assosseguen,
pausadament els fa, seriós, amable:

—Si preteneu parlar totes alhora,
que ens entenguem, filletes, no és possible;
jo, us rebré en comissió, ben a la vora,
escoltant vostre prec... si no és punible.

D'entre totes vosaltres, no hi ha dubte,
podrà sortir, ben culta i assenyada,
la comissió que us dic, portant l'assumpte
que voleu exposar, lliçó estudiada.

Filletes, au! aneu: tingueu destresa
per saber escollir vostres companyes...
Que vinguin a parlar-me sens pesa,
fent-me escoltar, segur, rons estranyes.

No s'ho fan dir dos cops: s'escabulleixen
sens fer massa esvalot, interessades
en fer-se seu el punt que persegueixen
si pel jai Neptú són escoltades.

S'apleguen entre si les mallorquines;
fen altre tant, també les valencianes;
ja es troben discutin tarragonines
que superen en nombre i gosadia,

que superen en nombre i gosadia,
les colles de companyes forasteres
vingudes, amb patent companyonia,
de moltes altres mars, i no properes.

Cal fer constar que el lloc d'aquesta història
el trobarem enfront de Catalunya,
d'aquesta gran regió, dit sens eufòria
de quina mar, Neptú, no se n'allunya

De Catalunya al sur, davant de l'Ebre
cabalós, oferin un espectacle
tan poc trobat, que sols es pot concebre
aguaitant-lo des del mar, somni u miracle?

L'aigua dolça dei riu, amb joia franca,
penetra mansament en la blavosa
del mar tranquil, talment bandera blanca
simbolitzant la Pau, sempre formosa.

Per quin motiu, Neptú, sempre solia
d'estacionar el seu tren, de fina espuma
en llocs com el descrit, on sa alegria
mai no trobava res de quan l'esfuma.

Més, ai!, aquesta nit, ell no s'ho pensa,
el bon vellet tindrà un disgust dels grossos
quan sa divinitat, del tot immensa,
ultratjada serà, sens fer-la a trossos,

doncs, ell, es mantindrà, com podrem veure,
dignament al seu lloc de déu i pare,
malgrat l'intent malvat de fer-nos creure
que Neptú és un fill bord de mala mare...

Això esdevé en el curs de la disputa
que encetaran aquest i les Sirenes,
les quals, emprant sovint sa parla bruta,
rebregaran l'encant de que estan plenes.

De nou, entorn del tron agombolant-se,
després de discussions i comentaris,
la comissió, formada sols per quatre,
per unanimitat, sense contraris,

segura que el seu prec és de justícia,
comença suaument la seva feina,
pel fet de ser del sur de la província,
confien manejar molt millor l'eina.

Els murmuris s'han mort sota l'onatge,
la munió de sirenes sols espera
que fereixi el silenci llur missatge,
adreçat al bon déu d'eixa manera:

—Venerable Neptú: Meravelloses
són les nostres cançons i nostres danses...
No ens cal negar que són les més airoses,
les que engendren millor les esperances:

les que, d'ençà de mils i mils centúries,
a Vós i als navegants culte rendeixen
no, com es diu, obrant com males fúries,
sinó alegrant a tots quants s'ens rendeixen.

Creient, doncs, bon Neptú, que nostres mèrits
són dignes del favor que se us proposa,
us demanem que els cants i balls pretèrits,
malgrat d'ésser plens com bella cosa,

els deseu, sota el tron, en un prestatge
per temps indefinit, fen que s'estrenin
altres dances i cants, de moderns aires,
tot ritme i tot soroll... Que no s'entenguin

no importarà a ningú; sols fugir sigui
del rovell d'anys i panys, que a tots atipa!
No deixeu bon Neptú, que el món se'n rigui
fent escarni de Vós, fent pam i pipa

i fent enrojolar vostres Sirenes,
que esperen obtenir vostra llicència
per cantar i per ballar sense cadenes
que guardin la moral i la decència.

Això que us demanem no té importància:
si ens ho negeu, ens tornarem dolentes,
nostre treball esdevindrà vagància
i, en tots els mars, no es ballarà d'empentes!

Aplaudint el discurs de la companya,
mil cues les onades bofetejen:
prova d'unió, d'inici de campanya
per fer realitat el que cobejen.

El déu Neptú, sobtat per la proposta,
que podríem titllar de gosadia,
talment tingués escrita la resposta
contestà, tot seguit, amb energia:

—Considerant absurda la demanda
i sens sentir comú que l'abrigalli,
heu de saber que encara no tinc tanda
per deixar que mon nom tan baix devalli...

Si el món està xiflat, de terra endintre,
i vol dança i cançó de poca-solta,
jo no vull, dintre els mars, ni cant ni ritme
que, a moral i bon gust cantin l'absolta!

Ja mai no permetré que vostra dèria
desfaci el gran renom que us té famoses:
això que em demaneu, tot es misèria
que no cal discutir... Són tan *precioses*

les dances i cançons de l'antigalla
que, superant en tot a les del dia,
dignifiquen a qui les canta i balla
guanyant-se, de tothom, la simpatia.

Quatre gemecs robats a la guitarra,
sis parauls vint voltes repetides
i ja teniu al plat, que, amb molta barra,
servit és, amb postures atrevides!

No espereu el permís! Us adverteixo
que no em plaurà xibarrí ni protesta!
Si el permís demanà no us concedeixo,
és perquè vull s'acabi en pau la festa!

Caigué tan malament sa negativa
entre les mils sirenes que el circunden
que, precedint a una onada venjativa,
totes criden ben fort i totes gruyen...

—Ets anticuat, Neptú! —sent com li criden,
—Anticuat i xaruc! —en criden d'altres,
—No serveixes per déu; de tu se'n riuen
fins aquelles que són menys que nosaltres!

Anà creixen la tanda d'improperis
adreçats al bon vell, que no justia
esperant que el rosari de dicteris
no vessés la mesura que ell tenia...

La mesura vessà, era de veure,
malgrat tanta bondat com ell emprava,
que la bondat s'esgota, es pot ben creure,
quan un dard insultant al cor se'ns clava...

I, l'insult vessador, ferint els aires,
s'engegà, contra d'ell, com una fera:
—Ets el cretí pitjor dels rondinaires!
Ets fill d'una Medussa peixatera!

Cap fill, digne d'ésser-ho, pot permetre
que gosin d'insultar la seva mare
Sentint això, Neptú perd el *caletre*,
deixa el posat humil de pobre frare,

adopta el de butxí clamant justícia,
es redreça d'un salt, tot ell frisseja,
i crida amb forta veu, ple de *malícia*:
—Vostres insults, replens d'odi i d'enveja,

pagaran amb escreix dintre unes hores...
Vosaltres ho heu volgut, feres malvades!
No sé el que passarà per eixes vores,
pero, jo us dic, sereu ben castigades!

—Vell asquerós! —encara li contesten
les de la comissió, tot apropant-s'hi.
Abans no ens facis mal, veges si et resten
forces per ta defensa, jai ranci...

No les deixa seguir, com gos d'atura,
bordant, més que cridant ordena: —¡Sigui!
Tritons a mí; Venjança! Tinc fretura
d'escarmentar a qui, de mi, se'n rigui!

Un corn marí sonà per tres vegades:
porugues, les Sirenes s'esgarrifien
perquè, al sonar, ja han fet tres estrevades
les ones que, fins ara, eren tranquil·les.

A sol-sortint s'encenen les candeles
trencant l'alba d'aquell dia septembràl...
Nostres protagonistes pleguen veles,
car, la claror del dia els hi fa mal.

Més, quan, de nou, capbucen i s'enfonsen,
troben el pas barrat per mil Tritons
que les han assetjat, complin les ordres
donades per Neptú a llurs legions.

Allí les retindran mentre que duri
l'aldarull d'aquell càstig d'escarment...
No sabem com serà; cal que maduri
per fer-ne trenta cèntims a la gent!

Aquells tres cops de corn han fet efecte:
El primer que els copsà fou en Saturn,
que, baixant de l'Olimp en vol directe
abans que el sol no esquinci el vel nocturn,

ha parlat amb Neptú, reb unes ordres
que tramet a l'Olimp, on va de nou;
els déus les executen sens desordres
i, tot seguit, comença l'enrenou.

La farga de Vulcà s'encén depressa
impulsada pel buf del brusc Llevant;
per forjar llamps és tan bona mestressa
que els tindrà disponibles a l'instant.

El cel s'ha ennuvolat: negra cortina
no deixa lluir al sol abans d'eixir;
un enrenou sinistre s'origina
a jutjar pel soroll del seu bronzir.

Són d'en Pere Botero, les calderes
que, ell mateix, arrossega ça i enllà
per, del retop, falment, pedres fogueres,
fer-ne sortir l'espuma que encendrà

tot el manoll de llamps que Jupí envia,
considerant com seu el cas Neptú,
per castigar la lletja parleria
d'aquell grup de Sirenes, poc comú!

Un exèrcit de Ciclops ja davalla;
desde l'Olimp, portant a sota el braç
uns quants llamps cadascú, que els embolcalla
una missió a complir, freda com glaç.

Comanats pel Senyor dels Déus Olímpics,
Júpiter, Jupí, com li diu tothom,
qui porta dintre seu uns laberíntics
intents de destrucció, que donen nom.

Quan són a frec de terra dóna d'ordre
llençant el primer llamp, quin espectec
no es fa esperar, com la fortor de sofre
que deixa el zig-zagueix d'un bon llampec...

Els Ciclops van complin l'ordre d'en Jupí:
segueixen d'altres llamps i d'altres trons
fent que, de por, la gent es preocupi
per "lo" de tanta llum i tants ressons.

Genis del Mal, udolen i reneguen
brincant talment lleons ferits de mort;
amb sa força brutal tot ho maseguen,
car, ja es sabut que els Ciclops pequen fort.

On aniran, amb sa actitud estranya?
On cerquen la venjança de Neptú?
Qué hi van a fer, damunt nostra muntanya?
Cobrar-se un dany que no ha comès ningú?...

Bon lector: si no estronques ta paciència,
no en seràs ignorant per gaire temps...
Ara ho sabràs, escrit amb poca ciència
i servit prescindint dels compliments.

Si senyors fou la serra de Tivissa
seguida de Cardó i de Miravet,
la que rebé del Ciclops tal pallissa
que ens atrevim a dir que no és de dret.

¿Quin pecat has comès, serra tranquil·la
si vius prop del cel respirant pur?
¿De què s'haurà excedit la nostra vila
per atreures les ires de Neptú?

Aquestes decisions apart que diguin
amb nou llenguatge mut, tot convicció,
que no pas sempre els déus, siguin quins siguin,
en tots els seus afers tenen raó!

En un moment donat les mil eixetes
del regador del cel s'obren de cop...
¡Filletes de Déu! Llabordes i cunetes,
i les aigüeres mares d'allí prop,

no poden engolir tanta glopada
i la llencen per costers i freginals...
Els Cíclops incrementen la tronada,
volen deixar les roques sens queixals.

Plou a bots i barrals... amb tanta fúria
que el cor dels tivissans està en suspens...
Ja estava morint l'altra centúria
que esdevingué idèntic contratemps.

Volem dir que és un cas que no es veu gaire,
si cada segle es veu, és molt sovint,
què hi podem fer si manen els d'enlaire,
si van tants desgavells esdevenint?

I plou de bo i millor... A portadores
l'aboquen els regants minyons feiners:
comencen a sentir-se, colpidores
les males arts d'aquells que ho han permès!

Als pocs segons sanguegen les Ubagues,
l'argila dels conreus es torna sang
que s'escola, per timbes i marges,
fins a tenyir la grava del barranc.

La grava del barranc, tota revolta,
empentejada per l'embat del corrent,
que es deixa arrossegar, i va més solta,
esdevenint arena en son turment.

Si la Punta del Corb és roca dura,
retallant-se en un bloc tot ell macís:
els Borjos són sorruts, i, sa figura
no tolera, per res, cap fer incís.

La Roca de Cabells, franca, serena,
l'embat furiós dels llamps rebutja fort,
aquest, però, fan trau en sa carena
corrent, de llurs companyes, la dissort.

Dissort és que, malgrat d'ésser tan fortes
les roques de Tivissa en llurs serrats,
s'hagin vist a bocins, per camps i hortes,
amb vergonyós segell de malvestat...

Perquè, també la Tossa, les Cabrerres,
les Meliques, la Fena, llurs costers
Montnetze, la vessant de Pi-n'Angleres...
s'han vist atropellades d'allò més.

Encara plou!... I molt!... Densa i seguida,
l'aigua que cau no es pot mesurar pas;
els controls de Neptú perden la brida
desbordant-se, d'arreu, els comellars.

La Roca de Migdia perd la burca
i no assenyala l'hora com ahir;
el sol està amagat i no la lluca...
demà tindrà més sort el seu destí.

La Llana!... Ai, la Llana beneïda!
La que sempre, Tivissa, ha tractat més
perquè durant tants anys com té la Vida,
ha fet d'enllaç a poble i masovers.

Si n'haurà vist baixar de sacs d'ametlles,
de sacs de blat i sàrries de carbó!
Quants dissabtes, avall, ilusiones belles!
Quants dilluns, per amunt mandra i dolor!...

Temps era temps: La Llana era ditxosa
amb l'empedrat entre endreç del seu camí;
mirada cap avall, dolça i formosa,
mirada cap amunt, un goig diví...

Devant del desgavell, la Llana plora;
el Cant del Gall és mut... (S'haurà negat?)
les Coves, gemegant totes alhora,
protesten del flagell, mal imposat.

Com si pressa tingués en fer maleses
l'aigua, tot udolant, baixa pel dret;
s'emporta l'empedrat, fa mil rareses,
enderrocant els marges més ben fets:

escórrecs i solscits, esllavissades
que deixen net de terra algun bancal:
de soca-arrel n'arrenca bastants arbres...
¿Serà un segon diluvi Universal?...

I surt la Foig, senyors! Una senyora
que sol sortir tres cops durant vint anys;
de caràcter retret, forta i traïdora,
que gosa fent estralls i s'enamora,
de sembrar, cada cop, mals averanys.

Avui surt a desgrat perquè la runa,
despenjada dels cims sobre el seu llit,
ha tingut la dissort, o la fortuna,
d'ajuntar-se'n bon munt, inoportuna
com precisant neteja tot seguit...

Fa un crit estrany: ressonen Pi-n'Angleres
i els encinglats veïns de més prop,
aquests, a un temps, tots giren les boqueres,
l'ajudaran les timbes i llisseres
perquè pugui, la Foig, donar el gran cop.

També, l'Avenc, proper, vomita amb ràbia,
glopades d'aigua bruta i de rebblam,
joiós de netejar la seva gàbia,
no tant, en treballar per la Foig, sàvia,
que és qui traurà profit d'aquell reclam.

¡Ai, l'Avenc de la Foig! ... Quantes vegades,
essent infants, jugàvem a la *cluc*
per dintre teu: fent guerra o fent pedrades
en contra del teu fons, amb riallades,
quan reculava algun company poruc!...

El cabalós molar que ara davalla,
fent la remor espantosa del torrent,
és tan voluminós, que canta i balla
creient tenir segura la batalla,
la gesta que comença en eix moment.

Un gemec, un sotrac, una embranzida...
La Foig, ben remullada, ja ha sortit:
Ha donat resultat la seva crida
tanta aigua en un sol raig, sembla mentida!
farà molt mal, abans no es faci nit!...

A gran velocitat, impetuosa,
és ben cert que la força fa la unió, (?)
aïorna, d'un plegat l'aigua terrosa
que ja fereix conreus, prou perillosa
per imposar a tothom... la tremolor...

Té fonament perquè, la barrancada,
ja s'ho emporta tot, igual que un riu;
la mare del barranc és regirada
la veurem, d'aquest fet, neta i planxada
però, la Foig, més llesta que alguns altres,
de son embràs inútil deslliurant-se,
en deixa bona part en un bancal.

Encara peten fort... Les rentadores
dels bassots de la Sèquia del Camí
sentint bronzir les aigües destructores
passant barranc avall, arrasadores,
es deixen de rentar per poder dir.

—Santa Bàrbara, Vós, que sou tan bona,
Sant Marc i Santa Creu, mai no ens deixeu!—
Tres invocats que sol ho són quan trona,
altrament, son nom jamai ressona
ni mai fan fer a ningú cap mitja creu...

Les aigües de la Foig, amb gran feresa,
invadeixen l'hortat sens compassió;
per fer més efectiva la malesa
no sabem que tindran una sorpresa
tan bon punt besaran l'Abeurador!

Altre cop a les faldes de la Llena,
convertides en un riu incontrolat,
car, el molar, davalla tan ingrati
que no l'ha vist ningú de pitjor mena.

L'aigua brolla d'arreu, tanta i tan forta
que fa pensar si avui finirà el món;
l'afer Neptú durà dolor profund...
Ella, no té parents, tot s'ho emporta!

Aquí, senyors, hem dit una mentida:
l'aiguat ha constatat que està segur,
car, provant-ho mil cops, no se l'endú
el roc dit «tormo de la Margarida»,

que resta ferm, talment enfons la terra
tingués, per sostenir-lo, mil arrels...
Si n'haurà suportat d'aiguats cruels!
I si fós despenjat de dalt la serra?

Ara plou més intens, fent sols un "xorro",
si va plovent així, fort i seguit,
estarà sentenciat i decidit,
els angelets del cel beuran a morro...

No hi beuran! Del Recó de la Senyora,
on hi viu la mestressa, normalment,
aquesta n'ha sortit airadament
fiblada per l'enveja malfactora,

que ha indignat son cor de dama quieta
quan un Cíclop, bramant ha pregonat:
—Ens ha sortit la Foig tot d'un plegat,
sabrà, ningú, de fer-li la "punyeta"?...

—Jo, vaig a fer la guitza a ma veïna
barrant-li el pas davant l'Abeurador:
tinc forces suficients, i vull l'honor
d'ésser, que ella, més forta i més cretina!—

Dient això, s'esbotzen les comportes
rebaixant el nivell, del gran brassal,
el glop major travessa el Freginal,
freturós, com està, d'heure les hortes

ofega, d'un sol "trago", la Font-Vella,
la pobreta ben poc s'ha resistit...
Quan l'aigua aquest mal fet ha aconseguit,
per carrer de la Font ja fa el trapella...

Quan arriba al Portal ja l'esperaven
els molars de les Bargues, del Portell
i els que surten del Porxo, gran duell
de tots els interiors que, allí, es juntaven.

Sens perdre temps s'ajunten i s'entenen
i, talment com antany els corredors,
per, l'Empedrat avall, devastadors,
una cursa de mort és la que emprenen.

L'altra meitat del glop, que gambeja
per la Basseta d'en Rius i els horts veïns,
s'uneix a sa companya i a llurs fins

per veure si, la Foig, que presenta,
com sempre que ha sortit, quelcom dolent
contra l'Abeurador, que no engullia...

Diu que no engull: no pot! L'aigua que baixa
per l'Empedrat i els horts de part d'amunt
té una potència tal que el pas li barra
sens mirar l'arriscat que era aquell punt.

S'enfurisma la Foig, de la sorpresa,
i, saltant de les hortes al camí,
entre el marge i les tanques la fa presa,
disposta a aniquilar-li el seu verí.

Són dues fortes parts, i, com que diuen
que llops amb llops no solen mossegar,
receloses, s'abracen i somriuen,
i es juren amistat d'etern durar.

Volent-ho celebrar fan de les seves:
Donya Foig s'apodera d'un ruquet
que, destrament, el fa desaparèixer,
sorprenent-lo tranquil i satisfet...

No sabem, el ruquet, que pensaria
mentre, del món, perdia la visió;
de segur que el pobret exclamaria:
—On faré cap, tindrè l'amo millor?—

En totes les trifulgues de la Vida
s'hi troben ignoscents, com el pollí,
que paguen, quan ja som vora migdia,
el mal que altres han fet de bon matí!

L'altra, vol fer quelcom que marca pròpia:
De la casa d'enfront de les canals,
que la saben antiga, lletja i forta,
n'espadella la porta amb gran trasbals;

com que no troba res dintre l'entrada,
per la porta trasera sur a l'hort,
aquest desapareix a sa glopada
deixant-li molta grava per record...

Ara, ja està contenta la Senyora,
de fer un mal fet ja s'ha donat el gust,
ja té el carnet fatal d'arrasadora,
ja forma part d'un terrorífic trust.

Amb la Foix, sembraran la malaureja
cada volta que surtin del seu cau
per fer mal, estableixen l'aliança,
enemigues, com sempre, del cel blau.

Les tanques d'aquells horts semblen de neula,
caient al primer embat com fins envans,
ara s'ofegaran, font de la Teula,
«bassotet» dels malalts, usat pels sants...

Uns *aubes* gegantins, els sentinelles
del Cap de l'Arc, un lloc dolç com la mel,
no poden resistir l'empenta d'elles
han estat arrencats de soca-arrel.

Com més avall anem, més s'incrementa
el cabal d'aquell riu "rescent" nascut:
l'Arc eixerit, record d'una tempesta,
sentint-se esbocinat, es creu perdut!

La Roja, somniosa, reposada,
d'un personal caient de paradís,
(ombres i flors, fruiters i l'ocellada)
en veure'l arribar clou el somrís,

vol protestar i el glop ja no li'n deixa
en un sopòs, la Roja és un bassal,
de la immersió no es lliura ni una feixa
amb un respir ja salta al camí ral...

Deixant-lo allí, volem «girar requinta»,
malgrat de que llampega, trona i plou,
vers un lloc adequat, de bona pinta,
que ens permeti observar tot l'enrenou.

Cal fer constar, però, que, molta força
d'aquella gran potència del torrent
li'n dóna, per saltar dintre la Roja,
del poble, la vessant de sol-ponent.

Hi salta, ple de goig i de feresa,
content del mal que prompte podrà fer,
car, és dels molts que tenen la feblesa
d'alegrar-se del mal més que del bé!

Si la Roca Verdura, grisa i blava,
hagués tingut prou veu per protestar,
ben cert que el déu Neptú se'ns adreçava
per fer-li amarg retret del seu obrar.

Més... la Roca Verdura, sempre noble,
model de serietat i de virtud,
vigilant escaigut de tot el poble
davant l'embat ciclòpic s'ha retut...

No pot cridar, tan greus són les ferides
rebudes, de tants llamps, en son macís,
que totes les potències té extraurides
i només fa que plorar, pobre infeliç!...

Quan Sant Onofre s'adona que la molsa
que encatifa els seus peus està plorant
i, també, la fonteta d'aigua dolça
que tots recordarem de quan infants,

surt a ple camp, ficant el ulls enlaire,
constatarà, després, que el cas és greu
i, de nou, en la cova entaforant-se,
exclamarà: —Blaiet, toquen el teu!—

Aquesta exclamació delata a la memòria
que, aquests dos sants, no filen gaire bé,
car, mentre l'un té festes i té història,
(afirmen que és Sant Blai, com s'haurà entès)

L'altre no ha tingut mai fe de baptisme
ni, d'ell, mai no s'ha recordat ningú;
viu amargat, davant del cataclisme
que han provocat les ires de Neptú

no s'ha dignat de consolar la Roca
malgrat que, ella, plorava amargament,
la seva humanitat hem vist que és poca
i que és ben just el tracte de la gent.

Deixem que sigui anònim el seu viure
dintre la fresca cova del seu nom:
anem llaurant, tractan de mal descriure
uns fets dels que ja n'ha parlat tothom!

Recons i reconets amb llurs feixetes
ragen talment torrents esvalotats...
—Ja baixen de Tivissa, les lleixetes!—
diran, per vora el riu, hores més tard.

Simpàtic sederó del Grau, drecera
que abreuges el camí de molts veïns:
El Salt, barrut, ens fa tornar endarrera,
no vol que controlem els seus instins!

Meravellós i bell! Un espectacle
que ningú dels vivents haurem vist mai...
Deixa'ns passar, Grauet, fés el miracle;
de fer-nos arribar fins a Sant Blai!

Seriosament, el Grau, ens diu: —No, encara!
ja passareu quan hagin mig descrit
l'espectacle d'aquell petit Niàgara,
si no voleu que passi inadvertit—.

Nostra ploma, però, no gosa a escriure
la bellesa del Salt d'aquells moments:
nostra ploma no és àgil per descriure
com és aquest regal dels elements.

De roques per amunt tot és follia
de cíclops, de Botero, trons i llamps,
de roques per avall, poca alegria...
Com quedaran, després, tots aquells camps?

Molt malt parats, invàlids d'una guerra
provocada pels altres, no per ells,
s'hauran perdut molts cents quintars de terra,
s'haurà viscut el rei dels desgavells...

Per un moment, però, deixem la història
punyent, d'aquesta mena d'invasió
procurant ressenyar, replens d'eufòria,
del bell Salt, de Sant Blai, la part millor!

Amb un terrabastall indescriptible
de tops, de forts retops, i d'espetecs,
esclarint-ho la llum inconfundible
d'un reguitzell de zetes de llampecs,

l'aigua que acut al Salt és tanta i tanta
que, quan és a l'Estret, puja de gruix,
per brincar avall, la lluita s'ageganta
d'aquell cabal revolt, tornat garbuix.

Quan l'empès embalum s'aboca al cingle
mil cabrioles fent, és tan fermós
aquell embull de raigs damunt l'abisme
que és, cent per cent, quelcom meravellós.

El Salt s'ha convertit en catarata
de formes ben diverses i escaients:
Ja fa un esclat talment clavells de plata,
ja apagar manoll de randes a ple vent.

Ja sembla l'embullada cabellera
d'algun gegant hirsut que s'ha negat:
amb el petar, d'esquitxos i bromera,
un brollador d'atull improvisat...

Pel Salt, seguit, són rocs de tonelades
i arbres gegantins que van avall,
fent canviar la forma mil vegades
d'aquell quadre diví, sens cap treball.

Amb la llum dels llampecs per companyia
l'efecte es produeix molt més bonic...
Creiem que aquí, de nou, s'inspiraria
l'enginyer de les fonts de Montjuic!

L'encís, topant al fons, es decanta
folla cursa emprenent pel barrancó,
no deixarà tranquil·la ni una planta
per la pendent avall, malmetedor.

Així son moltes coses de la vida:
de molta gent, així són procedir...
Una cara del disc, bondat fingida,
el dors, enganya, misèries i verí!

Quan hem aconseguit pujar a la font,
de veure el seu estat, el cor se'ns trenca:
Aquella font humil, de tan renom,
de rajolí discret i d'aigua fresca.

De revinguda fàcil en tot temps
i, de tothom volguda i respectada,
està sofrint l'embat dels elements,
denigrantment, per ells, martiritzada.

Havent-li regirat el seu endins,
ara li fan rajar aigua terrosa,
s'ha eclipsat el mirall de dos camins,
ja no rages cantan, rajes plorosa.

Ja pots plorar, fonteta de sant Blai:
t'han profanat talment verge doncella
que hagi perdut l'honor, plena d'esglai,
forçada, bestialment, per un trapella.

A no trigar, tu sola et rentaràs
esbandit, de ton raig, tota malesa...
Què bonic, aquest món, si fos capaç
de fer surar la culpa i la puresa!

I els hortets de San Blai «que s'hauran fet,
que, en el seu lloc, no n'ha quedat ni rastre?
Es possible que el Sant hagi permès
d'ésser perjudicat per tal desastre?

Per esbrinar quelcom de mal tan greu
nostre magi s'enfila fins l'ermita:
nostre Sant gloriós, així que ens veu,
el pas, capella endins, ens facilita.

—Estem molt estranyats, sant Blai volgut
de quan està passant en nostra serra:
si Vós, que ens heu lliurat de ferm aixut
fent ploure, més d'un cop, en eixa terra,

com és que havent permès aquest aiguat,
de tanta magnitud i transcendència,
sens haver, almenys protestat
ni fer valer per res vostra influència?

Ha sospirat el Sant, tot entristit,
abans de contestar-nos la pregunta,
s'ho tenia guardat a dintre el pit,
ara respon, amb llagrimeta adjunta:

—Temps era temps, arreu i de tothom
era considerada la vellesa
com a nota de seny i de bon nom
que, de tothom i arreu, estava atesa.

Avui, la joventut, no ens té per res
ni escoltar vol consells de gen madura,
¡quants factors han sofert un retrocés
per prescindir del seny i de la mesura!

Temps era temps, Segorbe, població,
com son bisbat, al bisbe idolatrava,
fidels i sacerdots, amb devoció,
fill únic que a l'Església respectava...

Potser tal volta el mal no vingui d'ells,
però, molts sacerdots s'indisciplinen
i deixen de recó als quatre vells
que no admeten els aires que respiren.

Temps era temps! Si fins m'han oblidat
els meus antics companys de medicina:
Jo curava amb unguents i algun pegat,
ells curen amb quelcom que acabi amb *ina...*

Jo cobrava sis rals, iguala i més,
i encara, molts, pagaven amb recança!

—Teniu raó, sant Blai, teniu raó!
li fem, aprofitant la seva pausa.

El món d'avui no té deturador;
no és fàcil esbrinar quina és la causa.

Però, creiem sincerament, sant Blai,
que nostra joventud no n'és culpable,
treballa i estudia més que mai
i té un comportament inmillorable.

No esmentem aquella altra joventut
indesitjable, porca i «gamberra»;
és una minoria que ha volgut
acumular menyspreu mentre s'enterra!

—Tant de bé no us erreu: diu el mitrat—
vostra opinió, ben cert que m'aconsola,
però, és molt trist el veure que hem quedat
ja sol, sense ningú, l'ermita sola...

Temps era temps tenia uns ermitans
per atendre'm fer-me companyia;
ara, sola han quedat els quatre envans,
ni rates ja no té una sagristia!

En altres temps semblaven de jardí
els conreus de ma finca retallada:
avui, tots els bancals són un camí,
de marges i d'arbrat, desmillorada.

—Caram, volgut sant Blai, i perdoneu,
ens sembla que us mostreu molt pessimista,
no creiem de que el cas sigui tan greu
ni que ens trobem en zona derrotista.

Ja veureu com vindran uns temps millors
saturats de colors de primavera...
Interromp; —Ja no crec amb els colors
ni que em facin, jamai, la carretera!...

—Ara, si que Sant Blai heu tirat dret!
Un cop, es menypreà l'avinentesa
de que la carretera fos un fet
que us hauria guarit de la tristesa...

Més, tot arribarà: els tivissans
pujarem a l'erm sobre rodes,
als devots de llocs forans
que us podran adreçar pregueres noves...

I vindrà vostra festa de febrer,
típicament diada tivissana,
del braç d'una floreta d'ametller
feta esclat pels ressons d'una sardana!

—Anomeneu molts pobles, bon amic,
jo, de castells enlaire no en faig gaires:
pel dia de demà, tal com estic,
no crec calgui esperar bufin nous aires.

Tal com estic no tinc ni veu ni vot:
poc escolta ningú ma humil persona:
—Si el de Tivissa no, serà el de Bot!
tres cops cada moment, Onofre, pregona!

Per evitar l'aiguat no sóc ningú,
tant dalt al cel, en la regió que sigui,
com a l'Infern, on mana Belcebú
no trobareu, en veritat qui us digui

que bateja, si vol, sense padrins,
que no valen per res les influències;
que els calers no replanen els camins
i les portes de totes les audiències,

Jo, que no tinc padrins ni tinc caler,
trobaria el fracàs si estava bé: fes la prova
car, dels de cor en mà i bona fé
avui, tothom en fuig per *poca roba*...

Ara, ja comprendreu perquè sant Blai
no s'ha posat en res d'aquest desastre;
llampega, trona i plou sense desmai...
Ja veurem quan finiràs pillastre!

A la llum verd-rogenca d'un llampec
que enllumena, rabent, tota l'ermita,
sigui el trontoll d'un tro, punyent i sec,
indicant que, l'aiguat, no es debilita.

El Sant, tot persignant-se i entre dents,
refermant el que nostres sentits creuen,
murmura, sospitant: —Quants innocents
solen pagar aquell mal que els altres deuen!

Segur que es refereix a que, l'aiguat,
amb tots els perjudicis que reporta,
no podem creure sigui motivat
d'haver caigut el terme en falta forta.

Poc podia pensar que fos Neptú
e' principal autor de la desfeta,
i menys endevinar-ne ell ni ningú,
que, el vertader motiu... la sireneteta!

—Adéusiau, sant Blai, adéusiau!
Vostre cas és de plànyer, jo voldria
que nostre cel tornés a ésser ben blau
portant, a vostre entorn, nova alegria!

Ens agraeix, content, nostra infenció
i ens somriu quan besem la seva imatge;
fem un comiat d'afecte i d'emoció
i seguim, novament, nostre viatge.

Allí restà, preocupat el Sant ,
per l'esdevenidor d'aquella ermita:
ara, un xic, per deserta massa gran,
un temps, molt més devots massa petita...

Proseguint nostra roda informativa,
narrant les incidències de l'aiguat,
la cresta del Ventall, de roca *aspriva*.
bon lloc d'observació ens ha semblat.

Nostre magí, volant, vers allà ens mena,
el lloc és ideal, estem de sort,
més, quan hi som, però, notem amb pena,
que el rocam del Ventall gemega fort.

La cresta d'aquest Coll està queixosa
perquè, de blanc, els llamps l'han fet servir;
mentre als faldars, de terra recaptosa,
són tractats, per l'aiguat amb molt verí.

¡Pobre Coll del Ventall! Poc esperaves
que els teus serveis guanyessin aquest preu,
l'ésser formal i honrat, moltes vegades
porta més d'un disgust, que res no els treu...

Plou a cimals! Aquesta és la paraula
que solem dir els pagesos tivissans:
així cridem quan som al Coll de Maula,
com saludant, a un temps les *dos* vessants.

Al Migdia fitant és Penaroja,
dolça vall del repòs i la quietud
avui, perdent el seny, tornant-se boja
pel càstig impensat que ja ha rebut.

Va tot avall, de part solar i obaga
tot va lliscant al fons, tornant un riu,
si, prompte, l'embranchida no s'apaga,
la vall no serà més un lloc joliu!

Hem dit que tot va avall i això és mentida,
a part solar s'aguanta un fort puntal
que no trontollarà l'aigua enfollida
malgrat l'embat potent: és el Morral!

De com és el Morral, no ho cal descriure,
tothom el coneix fort i macís,
amb una faç renyida amb el somriure
i amb un posat de vidu enyoradís...

Arrelat fundament a la solana
no s'ha fet mal-voler mai per ningú,
és pany-model de roca tivissana,
no hi poden res els cíclops de Neptú.

Molts tivissans sabem això, no gaires
podem assegurar d'estar al corrent
de quant diu la «llegenda morralaire»
que anem, ara a contar seguidament:

—Quan la crosta de la Terra
començava a badocar
i es formaven les muntanyes,

i es destriaven les valls
que havien de donar vida
als endimoniafs barrancs
que s'alteren i s'enfaden
sempre que ho mana un aiguat,
per morir al riu, tot furiosos,
o per ofegar-se al mar,
nostra vall de Penaroja
tot seguit es va forjar...
Una vall de bon metratge:
del Coll de Maula al Burgà
S'esbadellà com un llibre,
part d'obaga, part solar,
al bell mig una fonteta,
per a beure i per regar
quan la Vall ja tingués vida,
que no es faria esperar.

A les primeres besades
que el sol fecund li donà,
la terra que era donzella,
com a tal, s'esborronà

Sol i terra s'estimaven,
s'havien enamorat,
el dia que estava núvol,
l'enyor els feia plorar...

Quan vingué la primavera
aquell amor germinà,
i, la vall de Penaroja,
com un jardí s'abillà:

De violetes boscanes,
d'herbeta de sant Joan,
de rosers degabarrera,
de mal-bec i de fenàs,
de llac sons i corritjoles,
pobri-peus, esclata-sacs,
menta, fonoll, herba-bona,
de cogula de margall
de ruda, de cruxillada,
de melques i d'herba-fam
i mil espècies distintes
difícil d'enumerar
m'era fefa la catifa
que cobrí tota la Vall...

Això, pel mig, per les vores
per l'obaga i pel solar,
nasqueren selles de mates,
dibuixos de romerars,
filigranes de savines
contra-llum d'alguns pinars,
amb argelagues florides,
molt més grogues que el safrà
i una cenefa d'alzines
com si l'haguessin pintat...

Feia tan goig la catifa,
era tan bella la Vall,
que quan la cinquena lluna
ja es començava a engreixar
un senyor poderosíssim,
amb més divises que en Marc,
i que el deport cinegètic
en solia practicar,
un dia, anant de cacera,
s'esmunyí de llurs companys
i es trobà, per carambola,
al cap d'amunt de la Vall.

En constatar la bellesa
d'aquell jardí... natural,
el senyor, lord d'Anglaterra,
fermament se'n va prendre,
fent-se l'assenyat propòsit
de no deixar-s'ho passar
i retornar amb sa família
per poder-hi estiuejar.

I, segons el res de les cròniques,
que ningú no ha llegit mai,
en la prop-vinent anyada,
pels darrers dies de maig,
el senyor va presentar-se
bellament acompanyat:

—Entre les mil tonteries
que aquell senyor va portar,
s'hi comptava una minyona
seca com un bacallà:
una gosseta d'Austràlia,
una gata de Siam,

els astres de la cacera,
un estol de vint criats
i una filla, quina filla!
que sols tenia setze anys.

Son pare se l'estimava,
malgrat de que va enviduar
quan ella vingué a la vida,
com record dels temps passats...

Li donava tots els gustos
com feia amb sa mare abans,
ella li corresponia
tota plena de bondat.
S'ho passaven de primera,
còmodament installats
en l'espaiosa cabana
bastida pels vint criats
gairebé dalt la carena
molt apropet del Morral.

Els que no anaven de caça,
que era, sempre, la meitat,
per passar millor l'estona
i també per a menjar,
solien cercar marúgules,
un bolet que, ara, no es fa:
cireres d'arboç, espàrrecs,
figues de moro, aglans,
algun brot de fonoll tendre
i cargols cristians...

Una exquisida minestra
que sabia combinar
aquella eixuta minyona
que semblava un bacallà!

Un dia que era dimecres
com podia ésser dimarts,
la minyona i la doncella
varen sortir a passejar
vorejant la fresca obaga
cobertes pel brosegar
que arreu creixia amb ufana
com si estés sempre regat...

De sobte la gran sorpresa:
ai seu davant s'hi fa un clar,

i es troben amb un clots d'aigua
piscina ben natural,
tota neta, tota clara,
talment ull de peix del mar.

En veure la nitidesa
corpnedora del llac
que reflectia sa imatge
com el més fidel mirall,
sentí unes ganes immenses
de provar de prendre un bany.

I, la minyoneta anglesa,
que Amantdell li van posar
els seus padrins, un bon dia,
quan la varen batejar,
d'una gràcil revolada,
desfent-se dels quatre draps
que son cós mig encobrien,
dintre l'agua es va llençar!

Mentre ella es remullava,
rabejant-se i capbuçant,
la figura de la jaia,
com esquelet ambulat,
collint herbes i floretes
d'aquell lloc es va allunyar,
descobrint una fonteta
d'una aigua freda com glaç
i que el seu nom portaria
de tant que la visità.
Amaroi s'anomenava
i, com els anglesos fan,
amb el *Miss* que ho precedeixen,
font i nom, endevinat!

Quan just feia tretze dies
que la cosa anava bé
i el bany era una delícia
per la filla de l'anglès,
aquest que no sospitava
que sa filla allí es banyés,
anant ja, de retirada,
quan el sol picava més,
tingué la mala fortuna
de trepitjar aquell indret.

Veié banyar-se a una dona
sols tapant-se amb el cabell,
els criats que l'acompanyen
ho veuen tan bé com ell,
tots s'adonen que és sa filla,
tots veuen que és l'Amantdell
que es banyava ben tranquil·la,
sens resguardar-se de res.

El milord, poderosíssim,
contra el que es conta com cert,
que per l'amor els anglesos,
són com morro de falder,
encegat per la luxúria
que aquella visió li encén,
sense pensar-s'hi pas gaire,
o sense pensar-s'hi pas gens,
toca el seu corn de cacera
fent que s'eclipsi sa gent
i es disposa a parar taula
per fer un àpet excellent

Es despulla, sense pressa!
a l'ombra d'un arbcer
i, perduda la decència,
com perdut tenia el seny,
es plantà, d'una embranzida,
més ràpid que cap llebrer ,
a sis passes de sa filla,
que s'esglaià i sorprengué...

Al sonar el corn de cacera
no s'havia estorat gens,
creguda de que, son pare,
pasaria lluny, potser!
llun de tenir la sospita
de tot quan sobrevingué,
la noia no es mou de l'aigua,
on hi roman quietament,
fins que la sobta son pare
amb no gaire bon intent...

Horroritzada la noia,
d'un salt, bota a l'altre extrem
i li crida, amb veu plorosa:
—Pare! Pare! On aneu?

Ell es pasplanta en sentir-la
reconeix aquella veu,
es contraria una estona,
tan sols una estona breu,
car, tot seguit reacciona
donant curs al mal intent.

Segons sembla, les baixeses,
ja van néixer en altres temps!

Saltant prop de sa filla
que tremola, i no de fred,
li diu, amb veu cavernosa:

—Malaurada! Què m'has fet?
Em mostres les teves gràcies
sota els raigs d'un sol ardent,
has volgut que em torni fera,
com a tal em portaré
i, oblidant-me que ets ma filla,
seràs meva ara mateix! —

Intentà d'apropar-s'hi,
però, pobre!, no pogué;
d'una manera oportuna
saltà, un altre, més lleuger,
sortint, igual que una fletxa,
d'unes mates de romer,
propinant-li tal topada,
que nostre milord caigué
tan llarg com era dins l'aigua
amb el surt corresponent.

S'havia obrat un miracle?
(Els miracles eren verds!)
Dels vint que tenia
nostre lord, que no direm
el seu nom ni sa nissaga
perquè, de fet, no els sabem,
un n'hi havia a la colla,
de tots, el més jovenet,
que estava, sens demostra-ho,
enamorat d'Amantdell.

Pressentint la crua escena
que el seu amo anava a fer,

es reçagà d'entre els altres
entre coscolls i cepells
per evitar, si podia,
el que evità tan a temps,
malgrat que, sa gosadia,
pugués costar-li la pell...

Mentre fa la capbuçada
—Miserable!— li digué,
—Voleu perdre a la filla,
però, mai, si estic present!—
—Ai pare! Mon pobre pare!—
diu, la noia, fent xisclet.
El senyor, que xipolleja
per poder-se posar dret,
es passa les mans pels polsos
quan, per fi, ho aconsegueix,
com volent desencegar-se
recobrant, de nou, el seny.

—Sóc un malvat! Escupiu-me,
feu de mi el que vulgueu,
més, del fet, jo em penedeixo
i espero que em perdoneu!—
El perdonen, el segueixen
(I consti que ho abreugem)
vers la cabana espaiosa
de vora el Morral mateix.

Així que el senyor es va veure
entremig de tofs els seus
tornà a agafar les agalles
i es tornà a sentir valent...
Amb cara d'amics escassos
i vanassa d'aiguarent
el senyor ordena silenci
començant així: —Calleu!

Ha passat fa poca estona,
un cas insòlit i greu
en el que, la meva filla,
actuant com dolç esqué,
exhibint les seves gràcies,
volia perdre'm, doncs bé,
de tots *valtros*, el més jove,
decidit, no ho ha permès.

Tots dos perdonen ma falta
titllant-la d'encegament,
més jo, no puc perdonar-los
les ofenses que m'han fet:
ella, per provocativa,
ell, per traïdor i per rebel...
Així, que, com que jo mano
i puc imposar ma llei...—

Amaroi que retornava
de son quotidià passeig,
veient que quelcom passava
de desagradós i fer,
fa un crit que per tot resona:
—Mon amo, què aneu a fer?—
Ell, se la mira i tremola,
sap que ella té un gran poder,
aquella minyona prima
com un abadeixo sec,
que és una bruixa doctora,
que té tractes amb els déus
i pot esguerrar els propòsits,
que volia dir als presents,
de castigar la parella
amb merescut escarment.
—Què passa? pregunta ella.
—Digueu, mon amo, digueu!—
—Doncs passa, que vull matar-los
pel seu mal comportament!—
—La noia bona i sumisa,
el xicot, bó i obedient...
No encerto a veure ben clara
la raó del que voleu!—
—Ella ha excitat ma luxúria
i m'ha fet perdre els estreps;
ell, ha humiliat ma persona
per demostrar que és valent...
dues faltes que castiga
tot còdig fill d'una llei.—

—No crec tan grosses les faltes
de que, mon amo, acuseu,
La noia estava tranquilla,
vós, sí, que heu faltat de ferm!
el minyó, que se l'estima,
ha volgut salvar a Amantdell

de les urpes d'una fera,
que altre nom no mereixeu!—

—Calla, bruixa maleïda!—
diu, fora de sí l'anglés.

—Clou ta boca verinosa
per fer estalvi d'un parer
que no he pidolat encara...—

—Mon amo, no m'empipeu!
Mireu, com plora la noia
i com la consola ell,
sens témer vostra injustícia
perquè són ben innocents!—

—D'advocada defensora,
ara passaràs a reu
i en lloc de fer dues víctimes,
tú faràs que en faci tres,
—Agafeu a la parella...—
començà a dir per sa gent,
més, de prompte, la bruixota,
fent un crit com un renec,
grunyí, amb veu rogallosa:
—Mon amo, no hi sou a temps!—

Tan bon punt, aquella dona,
pronuncià el que haveu llegit
s'adreçà al Morral, de pressa
i li ordena, tot seguit:
—Obra't, Morral, jo t'ho mano!—
(Ara, ve el plat exquisit)
—En nom de les prunes agres,
obra't Morral, jo t'ho dic!
En nom, de la ruda mascle,
obra't, Morral, jo t'ho dic!
en nom, també, dels alls porros,
obra't Morral, jo t'ho dic!
Ho diu amb tal energia
l'Amaroi, que, tot seguit,
com esperonat d'entranyes,
el Morral, s'ha deixondit,
fent un gran soroll per dintre,
talment budells que han grunyat.
Al moment s'obre una escletxa
de quinze pams o de vint

llençant una espessa boira,
d'un color de rosa fi,
que embolcalla la figura
del esparverat cretí,
atònit de quant li passa,
rabiós com un mastí...

Quan es veu cegat, s'espanta,
car, es creu que va a morir!
I, fent un aplec de forces,
cridà: —Ma gent, tots a mí!—
Sarcàstica riallada
va respondre al seu crit,
a l'ensems que, arràn de terra
del bloc rocós, gegantí,
del Morral de Penaroja,
a la part de sol ixent,
una porta s'esbadella
sens que ningú hi posi els dits,
mentre una veuassa ronca
bramà fort, dient així:
—Il·lusions no et facis, mister,
la teva gent... cap aquí!—
La porta fa una alenada
semblant a pregon sospir,
després, en xuclada fonda,
tota la gent ha absorvit
deixant, tan sols, al defora,
al pobre anglès atordit
que mai més no trobà l'esma
fins el dia en que morí.

La porta s'ha clos de pressa,
més, un ocell atrevit,
ha gosat de mirar endintre
en aquell moment precís,
copsant la gran meravella
que té el Morral en son sí.
—Una claror com de dia,
diu l'ocell, és el que he vist,
part d'una estança plena
de sedes i de coixins,
mobles d'or i pedreria,
l'Amaroi, rient, al mig,
com si rebés els nous hostes

i els anés aconduint...—

Segons sembla, pel que conta
nostre ocellet atrevit,
el Morral de Penaroja,
dintre seu, té un paradís.
No sabem si són les bruixes
qui, primer, l'han posseït
i segueixen habitant-lo
desde temps indefinit,
car, les bruixes, sortirien
al vol de la mitja nit,
i, el Morral, orfe d'eixides,
no ens demostra sigui així...
Més, l'Amaroi, bruixa seca,
com un abadeixo prim,
ben clar que va demostrar-ho
quan la roca va fer obrir:
podem repetir l'escena
sempre que ho ha preferit.

Sigui l'amo aquell que sigui,
no ho volem, pas, discutir,
el cas és que, aquella colla
tancada alhora allà dins,
en no tenir cap contacte
amb nostre món pervertit,
s'ho passa de maravella,
ben sortosa i ben feliç!
(Aquell que no ho vulgui creure
que agafi un filabarquí,
que foradi bé la roca
i veurà, quan sigui al mig,
que no és cap broma la cosa
sinó ben cert quant hem dit)

En quant al anglès, el *prove*,
quan la boira s'esvaí
es trobà sens bous ni esquelles
ni res per poder cruspí...
Desconcertat, s'enfurisma
mentre cerca per allí,
de la gent seva ni rastre,
de tot el seu, ni un bocí!
De la vall, per banda i banda,
ho segueix tot, sens respir,

més, ho recerca endebades
i es comença a posar trist...
Quan és als Clots, un miracle?
tal volta que ho sigui, sí,
perquè en l'espai d'unes hores,
l'aigua dels Clots ha fugit,
tal vegada empenedida
del mal que ha fet pel matí.
L'aigua dels Clots, maleïda,
que ha torçat el seu camí!
Cerca la font, sens trobar-la,
que la bruixa descobrí,
i que, per bona i per fresca,
de Miss Amaroï, s'ha dit...
Assedegat, mig cremant-se,
obra del mal esperit
d'aquella minyona seca
com un abadeixo prim,
sols desitja trobar aigua
per sadollar el seu delit,
i, aquesta, senyors, la troba,
com, també, la seva fi,
a dintre un avenc cisterna
que té la vall en morir...
L'home vol beure i s'aboca,
perd l'equilibri i sentits
en caure per la fondària
de l'avenc escarransit
desapareix, en negar-se,
i no ha tornat a sortir!

Aquí tenen la llegenda,
pintada amb un gros pinzell,
del Morral de Penaroja
i els Clots de Miss Amantdell.
No hi caben els comentaris
perquè el cas és massa vell!

L'hem contada a *grosso modo*
per culpa dels ratolins,
ells, s'han mig menjat la història,
rosegant el pergami
guardat a dalt d'una *esgorfa*
en una caixa de pi,

on s'escriví la llegenda
que ara acabem d'explicar
sens que hi faltés ni una coma,
que ja és molt assegurar...
L'hem contada fent llobades
com un que aprén a llaurar!

El Morral ens ho perdona
malgrat d'esser tan sorrut;
els Clots s'arroncen d'espatlles
dient que estan convençuts
que, a més, no deu obligar-se
a qui fa quant ha pogut.

I tota la Vall, tranquil·la,
sempre bonica i fent goig,
que, ara, s'ha vist castigada
per un aiguat sense nom.
no escatima sa indulgència
i ens dóna una abraçada ben forta!

Corona d'una reina sobirana
quin reialme s'estén fins al Pradells,
«mirant a tres comarques», fa *l'eslogan*
i el reclam d'un dels miradors més bells.

Coll de Maula, seriós, formal i noble,
Coll de Maula: vessant de cara al nord
pulcres conreus d'argila roja i blanca,
obaga que ens estotja algun record...

Si, de sempre, quan s'han forjat tronades
i, aquestes, han vingut darrera teu
tenint esgarrifats als bons pagesos,
el poc visat que en elles posa Déu,

no tindrà res d'estrany si l'aiguat d'ara
s'ha concentrat damunt del teu faldar,
estrafent les finquetes ben curades
de Maula, de Pradells, Jumanos, Caus...

Els Cíclops són dolents, com sa cònxorxa;
veient-te tan humil com senyorial
desfoquen damunt teu les ires tontes
i riuen i disfruten fent-te mal.

Pels teus bancals sanguegen les ferides,
el barranc de Pradells baixa a desdir
de reble i fang s'esbarra la basseta,
la piscina ideal del temps d'ahir.

Abornen Vallfavona i Pixa-vaques
es tornen rius barrancs i barrancots,
l'aiguat no afluixa gens, ans, al contrari,
sembla que sobri força als seus pulmons

i segueix diluviant, amb fel i ganes,
com si la fi del mon s'elaborés:
dels cornellars s'emporta molta terra,
l'escòrrec fa a bocins tots els costers...

I tot va avall, per timbes i dreces,
una cosa semblan no hem vist ningú,
baixen tots els barrancs, que a l'Ebre moren,
compresos des dels Masos a l'assut

També seguim avall, deixant a Maula,
tan sencera, poètica i gentil,
negada en plor, davant la gran feresa
de l'aigua mutilant son cor tranquil.

Un artèria vital, super-valia,
encetarà contacte amb els Burgans,
i portant alegria a la contrada
farà sentir ben poc uns mals tan grans.

Ho celebrem, com celebrarem sempre
el traçat d'un camí i sa confecció,
car, qui té seny, comprèn que, la millora,
posa damunt les finques molt valor...

Pensant això com és, encara, possible,
cada cop que vol fer-se un camí nou,
hi hagi ments tan opaques que procurin
posar entrebancs i moure un enrenou?

Deixem-ho estar, senyors, no és oportuna
l'entrada en aquest lloc, d'un foraster:
seguim avall, per Planes i Banyoles
sens doldre'ns gens la roba ni el calcer...

Observador simbòlic, qui no vola!,
ja som dalt la Careta, vora el riu,
que baixa quietament ple d'aigua clara
de les neus que s'han fos aquest estiu.

Tot això que hem contat, multiplicant-ho
per vint-i-nou i mig, resultaria,
mesura dels fets, no gaire plena
la major part d'ells, s'ignoraria.

No podem detallar, ni fer minúcia,
tan l'esdeveniment té la grandesa,
la terra desfeta té sa contalla,
la marge caigut, nota que pesa;

els arbres arrencats són una pila,
els escòrrecs es compten per centenes
lo de prendre terra i deixar grava
i tenim, a carnull, butxaques plenes...

Això, apart d'excèntriques passades
que l'aiguat ha jugat a molts entesos,
unicigrama difícil de resoldre...
els problemes són els dels pagesos.

Com voleu, doncs, que no abregem la cosa
mirem gaire prim en la contalla?
Volem que vostre enginy és garantia
esclarir la foscor que ho embolcalla.

Proseguirem llaurant, tot fent llobades,
i el camp descriptiu de nostra feixa
ens canvi en la senyal del pentagrama
que és, la simfonia, la mateixa.

La Careta és un lloc d'on es domina,
el cor La Ribera, molt bocí:
multipicat d'uns masets, com de joguina,
ensació de terreny fèrtil diví.

El riu, alliberat del Pas de l'Ase,
evalla suaument, majestuós,
per entremig les Mores, endreçades,
prejant un paisatge deliciós.

Quan, amb orgull, travessa nostre terme
aluda al Castellet i li somriu:
Quin greu em sap- em fa molt de greu, creu-me;
que tot ton Pla no sigui regadiu!—

Ara, el tenim a nostres peus: s'estranya
de no trobar ni barca ni barquer,
ni aquell camí trillat, serrell de canya,
ni cap pont en un lloc que tant convé.

Va vorejant les *cénies* ben cuidades
enfront Benissanet i Ginestar,
Rasquera fa un gemec: Miravet, quatre...
quan, de sobte sabeu que va passar?

Que el barranc Gran, se super-extra empenta,
precedit d'un brogit corprenedor
que, tal com va aprofitant-se, s'incrementa,
s'ha llençat contra el riu amb molt braó.

Aquest, tranquil, sorprès per l'embranzida,
recelant sa admissió, para son curs:
Banyoles i Molló trenquen sa brida
fent que, riu i barrancs, s'allunyin junts.

Ressona, de Cardó, la serralada,
Salvaterra i Caballs reguen al dret
s'escolta una tremenda riallada
dels Cíclops, al damunt de Miravet...

Des del Castell, les bruixes, els provoquen
amb insults, per guanyar-los en fer mal;
més, elles, l'aigua i els llamps, d'un cop, aboquen
fent, per allí, destrossa general.

Per causa de les males companyies
que, en admetre els barrancs, ha conquerit,
el riu ha facturat modos i mires
i corra, fins al mar, com enfollit.

Amb tançes addicions es creu potència,
de mansoi, esdevé tot orgullós,
malgrat de la fangosa procedència
de l'aigua que l'ha fet més cabalós.

No vull respectar res i s'abandona,
un rastre dolorós deixa son pas:
fa molt mal, ell, però, ni se n'adona
seguint, impetuós, cap els Alfacs.

Pel seu canvi operat, l'Ebre ens ensenya
com, males companyies, són mal greu,
que l'orgullós fa, sempre, mala feina,
exemples que pel món, sovint veureu.

Entretant, les xamoses Sirenetes,
severament guardades pels Tritons,
ja es cansaven destar mudes i quietes
i de romandre allí tan poc distretes,
engeguen algun crit, cercant raons.

—Galifardeus! —cridà la més bonica.
—Falderolets, sens cor ni voluntat!—
afegirà la veu de la més xica.
—Haurieu de nedar dintre una pica!—
afirma la de més autoritat.

Són rebuts, aquests crits, amb riallades
que foragiten l'ordre i la quietud:
en tenir les Sirenes revoltades,
els Tritons no les volen disgustades
i en volen fer cinc cèntims a Neptú.

El déu Neptú no està content, ni gaire,
dels disbarats que ha fet la seva gent;
no volia donar-hi tan mal caire,
malgrat de reconèixer que el desaire,
per si sol, ja mereix un escarment.

Aquest ja estava a punt de tenir efecte:
els Tritons, no podran intercedir
prop Neptú, que té molt mal aspecte,
perquè el riu acabant el seu trajecte,
incrementat i brut, ja es fa sentir...

Fent un terrabastall de mil diables
i sens deixar que cerquin aixopluc,
rabejarà la colla d'indomables
que, per ràbia i despit, indesitjables,
no saben que els hi passa amb aquell suc.

Són molts mils els quintars de pedra i terra
que el riu els hi aboca en un instant:
—La formosor, Neptú, com se'ns esguerra!
Ets injust i cruel fent-nos la guerra!—
clamaven tots, gairebé plorant.

S'embadurnen, del tot, d'aigua fangosa,
la pedra, esmicolant-se, les fereix:
ja no en resta ni una de xamosa,
per culpa d'una llengua verinosa,
el dol que estan passant, les aturdeix.

Quan fa estona que estan esmaperdudes
i, Neptú convençut que n'hi ha prou,
el corn marí d'aquest les fa estar mudes
amb un toc d'atenció: notes agudes
que arriben a València i a Salou.

L'aigua del riu davalla més quietona;
no porta tan orgull ni tan verí...
al cel surt una llum, formant corona,
és la senyal que ens plau i ens acarona,
són els colors de l'arc de sant Martí.

Ara, no plou, trona, ni llampega,
eis Cíclops, han fet mutis i plegat,
Botero, ses calderes no arrossega
la farga de Vulcà, ja no s'engega
perquè, fent les vuit hores, ha tancat...

El cel es va enfosquin, la nit no és «lunya:»
el sol ja va fugint per l'Aragó;
demà quan besarà la Catalunya,
veurà gent tivissana que ja empunya
les aixades, per la reparació...

Perquè, això, sí, que ho té la pagesia:
no acovardir-se mai contra el mal temps:
una lluita constant, amb valentia, Ñ
que, molts, cops, li refreda l'alegria:
són uns mals enemics, els elements!

Les sirenes, creient-se vigilades
pels indecents Tritons, que ja han fugit
són més mortes que vives, matxucades
totes plenes de *llac*, despentinades,
sens esma de llençar cap esgarip...

Sonà altre cop el corn amb estridència,
el silenci que es fa és sepulcral,
tot seguit es trencat, amb vehemència,
per una veu que diu: —Us tinc clemència
perquè no vull ja, fer-vos cap més mal!

Venus m'ha demanat que us deixés lliures
i, com que, de les dones, un sol pèl
tira més que cent mules de bon viure,
afegint-hi la gràcia d'un somriure...
i d'un mirar dolcíssim com la mel...—

—Ah, quin un!— interromp una veu fresca.
Neptú malhumorant-se, prossegueix:
—Si m'empieus, repetirem la gresca,
engegarem el ball de la repesca
començant el sarau ara mateix!—

No ho facis pas, Neptú!— Venus li crida,
ja han partit prou, *provetes*, pel teu gust!
Si et varen insultar, fluixes de brida,
portaran la senyal, tota la vida,
d'un càstig discutible per «lo» injust!—

—Jo, m'ho deixo dir tot, Venus flairosa,
mentre no hem diguin músic ni cabàs,
però, no vull que cap llengua verinosa,
moguda pel poc seny d'una mocosa,
vulgui fer-me pujar la mosca al nas
—digué el déu— insultant la meva mare!—

—Tens, amb això, Neptú molta raó!
El fill de veritat, d'abans, i d'ara,
mai no ha permès l'insult aquest, encara!
Però segur, fou dit sens intenció!—

—No les defensis més! Estem entesos,
tindran perdó si cap em contradiu:
Pujareu riu amunt, cabells estesos,
quan els fanals del cel siguin encesos
i es senti el *primer cant* de la perdiu...

Cercaren el barranc dit de Banyoles...
Un cop en ell, remuntaren cantant...—
—Jo, també hi vindré, no anireu soles!—
diu Venus, afegint: —Sembren rajoles
abans de posar al forn, amb tant de fang!

Trobarem un indret on l'aigua hi brolla
fent els esclats que Buigas li fa fer:
és l'Ullal de Banyoles, que sadolla
si en beus un glop, regant, mentre, la molla
d'un terreny excellent com el primer...

—Us rentareu tres cops en l'aigua aquella
deixant net i curat el vostre cos,
car, l'aigua de l'Ullal, és meravella
que us tornarà els encants, si beveu d'ella,
fent que, altre cop, sembleu pomells de flors!—

—Què hi guanyarem, —diu una mallorquina—
si no ens deixen cantar lo que volem?—
—Jo, sóc d'igual parer que la veïna!—
—Jo també! —crident cent.— No vull bronquina!
Si no calleu, «lo» dit no complirem!—

Cridà Neptú, posant molt mala cara,
Venus intervingué: —No tingueu por,
Neptú, és el millor dels fills de mare!
Si no el feu enfadar, jo us dic: Des d'ara,
us deixarà cantar tota cançó!—

—Ja està dit! — feu, aquest, entusiasmant-se.—
Al temps, tot quant ell vol, li hem de donar...
Canteu el que vulgueu, són unes plagues
a qui ben poca cosa pot negar-se...
Això, sí: no em canteu el La-la-là!—

Dotzenes de riallades
i una nutrida ovació,
amb animats crits de : —Visca!—,
d'aquella constelació
de mig malmeses sirenes
celebraren l'expressió,
tot i emprenent la «nedada»
en perfecta formació.
Venus va a la davantera
com qui va a festa major,
solcant la riuada en contra,
amb vertadera illusió,
dintre la conca marina,
cavall de tota excursió,
reullant com, les Sirenes,
cara amunt, naden millor,
gràcia natural dels peixos,
segons diu un pescador.
Neptú s'amoixa les barbes
vessant de satisfacció:
De totes les grans victòries
que en Jaume el Conqueridor
Va assolir en llurs campanyes
contra del moro invasor,
no n'hi ha cap que s'iguali,
o que pugui fer parió,

ni que sigui tan molsuda
ni tan viva de color
com aquesta, aconseguida,
de la nit, en la foscor,
per ell, dels seus, el més jai
i, també, el més bondadós.
Qui, com ell, no estaria
de satisfet i joiós?
Si per fer callar a una dóna
cal un jutge ben seriós,
per fer-ne callar una colla
cal un Neptú venturós,
car, si a més de castigar-les
embadurnant el seu cos
amb aigua d'argila roja
en llurs rostres hi fa horrors,
no és ben estrany que elles callin
sens deixar «lo» bo pel gos,
i creguin, sens rebelar-se,
com recluta tremolós?
Ho feu la gràcia de Venus
més que la d'ell, pretenció,
que vol apuntar-se l'èxit
per ell sol, del fet galdós!
A Venus no l'interessa,
per tan prim, moure raons,
i deixa que el visqui,
com els mortals, d'illusions!
Entretant, la caravana,
amb un viatge sortós,
molt abans de trencar l'alba
ja havia arribat a lloc:
Feia prop d'una centúria
que le magnífic brollador,
o bé, l'Ullal de Banyoles,
no havia rajat ni un glop,
per això, ara, en té ganes
i s'esplaia amb tant de goig,
com hem dit abans, amb l'aigua
d'un gust únic en el món.
Les Sirenes si rabegen
i es renten, curant-se el cos
i embellint la seva cara
malmesa no fa pas molt...
Mentre es renten, quin xibbarri

de xiscles i de soroll,
d'alguna rialla fresca
i uns bocinets de cançons!
Fins Venus, que vigilava,
hi sentí gran atracció
i, com *duia* mini-falda,
volgué rentar-s'hi els genolls...

Quan aquesta, fresca i neta,
ho considerà oportú,
amb totes elles rentades,
i belles com la salut,
donà l'ordre d'entornar-se'n
sens que les veiés ningú,
cap el mar, son lloc d'origen,
a les plantes de Neptú.
Més, abans d'acomiar-se
formarien un conjunt
per cantar una cançoneta
dedicada a aquell punt,
que s'anomena Banyoles
per obra i gràcia d'algú...
Afinaren, fent escala,
amb bemols i sostinguts
deixant ben contenta a Venus
per afinar amb tant de gust.
Al compàs de tres per quatre
s'engegà aquest cant nocturn,
quines notes, delicioses,
copsaria la quietud
amb la major complaença
fent-les volar cel amunt!

«Gràcies Ullal!»
(Cançó aplicable a tota mena de música)
Aigües van, aigües vingueren,
aigües vingueren i van...
Aigües van, aigües vingueren,
fins que revingué l'Ullal!
L'altre cop que revingueres,
fa cent anys,

les mateixes oliveres,
garrofers,
ametllers,
ja tingueres per companys!
Ara, tot és canviat
perquè cent anys han passat!
Les garrofes són madures,
les olives ho seran:
les ametlles són descloses,
de l'aiguat, s'ennegriran...
Però, tu, tot ho respectes,
i ens has fet tan gran favor
que seràs sempre per totes,
el més bell dels brolladors!
Gràcies Ullal! Viu moltes hores
i deixa dir: «Els de Banyoles,
matinant... es van fer pobres!
Adéusiau!
Ens entornem
cap al mar blau!

Quan l'últim ressò moria,
les Sirenes ja eren lluny.
Per damunt de nostra serra
ja es veu, de claror, un apunt.
El barranc remorejava,
després de callar uns minuts
per escoltar les veus d'àngel,
enemigues de la llum,
que ja havien deixat Xerta
i havien deixat l'assut...
L'Ullal, motiu i senyera
del festival, poc comú,
que hi donaren les Sirenes
esbandint-hi els cossos llurs,
restà sol, més, sense planyer-se
perquè sabia, segur,
que no trigaria gaire
sens que el visités algú.
En efecte, són dotzenes
els visitants que ha tingut
atrets, tant per sa bellesa,
que li dóna joventut,
com per ésser un bell fenomen

que no havien conegut.
Més, ai!, que anirà enfroncant-se
fins restar, del tot, eixut,
per tornar a reparèixer
el dia d'un aiguat brusc
que malmeti les collites
i els camps els deixi a menys d'u.
No tornis Ullal, no tornis,
si ens has de portar un disgust!
No permetis que la Història,
et tingui per malestruc!

Ara, sí; que, les Sirenes,
ja són, altre cop al mar,
disfrutan com «peix a l'aigua»
en l'acte de saludar,
i de posar-se a ses ordres,
al déu que les castigà
per haver ofès a sa mare,
cosa que prou lletja està.

Als constatar sa neteja,
l'home, ja es posa content,
més, quan pensa que Tivissa
ha estat víctima innocent

pagant les culpes alienes
com Ginestar i Miravet,
li remordeix la consciència,
preguntant-se: —Què n'he tret?

El fet, és cosa tan forta,
que és difícil destruir;
pensant-ho, no s'hi capfica
ni perd temps en corregir.

El tron del déu infla veles
per remuntar-se a l'Olimp:
les Sirenes el segueixen
un bon troç vers mar endins...

Els nostres protagonistes
ja han acabat llur missió
i, cadascú, va fent *mutis*,
car, s'apropa la claror.

No sabem com s'esvaeixen
ni qui té culpa o raó,
sols saben que, aquest setembre,
ha estat un mes dolorós...

Un cataclisme terrible,
tan terrible com injust,
com a càstig d'una falta
no comesa per ningú

però, que costa molts "duros,"
inversió a fons perdut...
Tivissa paga ben cara
«La venjança de Neptú»

La causa de l'aiguat, és fantasia
descrita, per ma ploma, rudament;
disculpa, bon lector, si no calia
que perdessis el temps indignament.

Prou m'hauria complagut fer la contalla,
amb enginy ben sortós, de quan passà,
el meu pobre magi té poca talla
i té la llinda aprop, què s'hi farà!

Però, tu, doctorat en Perspicàcia,
ni un àtom no perdràs de tot quant dic,
i fins... no estranyaria que et fes gràcia
el munt de disbarats que et faig llegir!

Efectes de l'aiguat? Molts i sensibles!
Alguns, immensurables, per lo greu;
la majoria d'ells indescriptibles...
Amic, de quin calibre són els teus?

Siguin del grau que siguin les destroces
que tens al troç, a l'hort, o bé al camí,
bon català, renegaràs set voltes,
apretaràs els punys, fent un sospir

i exclamaràs —Redéu, quina malesa!
Què haurem fet, els pagesos tivissans,
models de rectitud i de noblesa,
per merèixer del Cel càstigs tan grans?

No vulguis esbrinar, res no en treuries,
confirma't sabent que ja has rebut

i que no trigaràs ni quinze dies
en fer treballs refent quant has perdut!

Treballaràs amb fe, zel i constància,
sens tenir por d'un altre desgavell
que tant es pot trobar a molta distància,
com que el tinguis prop, a frec de pell.

A més això, rebràs les garrotades,
caiguin de dalt o vinguin dels de abaix,
sens que tes queixes siguin escoltades
ni trobis cap remei per aquests mals!

Viu ben tranquil del braç de l'esperança
no barris el teu cor a la il·lusió
treballa molt, alleta cobejança
desitjant que, l'any vinent, sigui millor!

Reus, octubre del 1972.

